

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6
ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

ชานนท์ โขมโนทัย : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา: รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ วัฒนปา้ง, 220 หน้า

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ทำการเก็บข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษาบ้านระกายหมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนะคติของประชาชนบ้านระกายหมู่ 6 เลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างภายในหมู่บ้านที่ปฏิบัติงานอยู่ ใช้วิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan เพื่อกำหนดกลุ่มตัวอย่างได้ครอบคลุมพื้นที่มากที่สุด การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์และการมีส่วนร่วมกับชาวบ้านควบคู่กันไป การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงความสัมพันธ์ต่างๆ และสรุปภาพรวมของการประเมินโครงการ

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา.....ชานนท์ โขมโนทัย.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... 3 .....

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา..... - .....

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคลและกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษา แนะนำ ช่วยเหลือ อย่างดียิ่ง ทั้งในด้านวิชาการ และด้านการดำเนินงานวิจัย อาทิเช่น

- รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข
- อาจารย์ ดร.พัฒนา กิติอาษา
- อาจารย์สุรียา สมุทรบุปผ์
- รองศาสตราจารย์ ดร.คณิต ไช้มุกด์
- รองศาสตราจารย์ ดร.ไทย ทิพย์สุวรรณกุล
- รองศาสตราจารย์ ดร. องค์การ อินทร์พรชัย
- นางสาว จันท์เพ็ญ ประกำแหง ผู้ช่วยอาจารย์ที่ปรึกษา
- เทศบาลตำบลจอหอ ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้าน ที่ให้ข้อมูลและอำนวยความสะดวก

และขอขอบคุณพี่น้องในหมู่บ้าน ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่างๆ

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ให้การเลี้ยงดูอบรมและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

นายชานนท์ โขมโนทัย

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

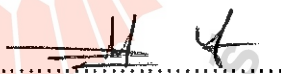
.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง)

คณะกรรมการสอบ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ชาญ ณ ลำปาง)

ประธานกรรมการสอบ

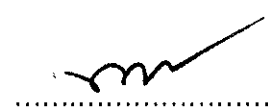

.....
(อาจารย์ วิทวัช โมที)

กรรมการสอบ

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทองพร หาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....
๗ ๑๐ ๒๕๖๕

สารบัญ

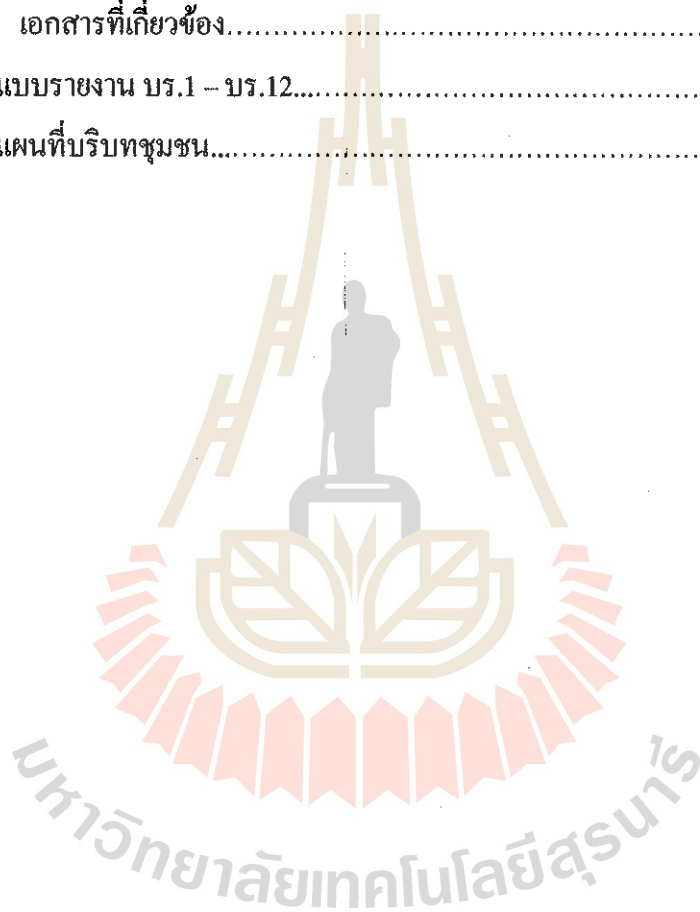
	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ซ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	4
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	5
บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	8
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารจัดการกองทุน พ.ศ. 2544.....	11
4. แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	15
5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	15
6. แบบแจ้งผลการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	16

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
7. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ 6.....	16
8. หลักการประเมิน โครงการแบบชีพพีโมเดล.....	17
9. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	19
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการประเมิน โครงการ.....	20
1. วิธีการประเมิน โครงการ.....	20
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	24
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	25
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน โครงการ.....	28
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	30
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
บทที่ 4 ผลการติดตามการประเมิน โครงการ.....	33
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	33
2. ผลการประเมิน โครงการ โดยภาพรวม.....	49
3. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	59
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โครงการ.....	59
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	62
1. สรุป.....	62
2. อภิปรายผล.....	63
3. ข้อเสนอแนะ.....	65

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
บรรณานุกรม.....	67
ภาคผนวก.....	70
ภาคผนวก ก. เอกสารที่เกี่ยวข้อง.....	70
ภาคผนวก ข. แบบรายงาน บร.1 – บร.12.....	162
ภาคผนวก ค. แผนที่บริบทชุมชน.....	216

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
แผนภูมิที่ 1.1 รูปแบบการประเมินของเคอร์ค แพตทริก (Kirk Patrick).....	4
แผนภูมิที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบ แบบจำลองCIPP.....	17
แผนภูมิที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินและประเภท ของการตัดสินใจ.....	18
แผนภูมิที่ 3.1 หน่วยการประเมินระดับหมู่บ้าน.....	22
แผนภูมิที่ 3.2 หน่วยการประเมินระดับผู้รู้.....	23

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
ตารางที่ 1	จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของประชากร.....	40
ตารางที่ 2	จำนวนและร้อยละของจำนวนครอบครัวประชากร จำแนกตามลักษณะของการประกอบอาชีพ.....	44
ตารางที่ 3	จำนวนและร้อยละของประชากร จำแนกตามลักษณะของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง.....	44
ตารางที่ 4	รายได้ต่อปีของประชากรคิดเป็นร้อยละ.....	45
ตารางที่ 5	การทำนุอุปประเพณีของสมาชิกในหมู่บ้านในแต่ละเดือน.....	46

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

ด้วยรัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วนในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งมี พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี และถือว่านโยบายนี้เป็นนโยบายที่สำคัญยิ่ง ในการต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชากรส่วนใหญ่ของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ เพื่อเป็นการ เสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองของหมู่บ้านและชุมชนเมืองในด้านการเรียนรู้ การสร้างและ พัฒนาความคิดริเริ่ม เพื่อการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของ ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกองทุนละหนึ่ง ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองให้มีขีดความสามารถในการ จัด ระบบบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองกันเอง กองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองจัดตั้งขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคม อีกทั้งเพื่อสร้างศักยภาพในการสร้างเสริมความเข้มแข็งด้านสังคม และด้าน เศรษฐกิจของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการ กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศในอนาคต

จากนโยบายข้างต้น ซึ่งส่งผลต่อเนื่องให้เกิดโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น โดยให้ทุนการศึกษาแก่บัณฑิตเพื่อศึกษาตามหลักสูตรการ จัด การและการประเมินโครงการ ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนของ ตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง อีกทั้งข้อมูลของหมู่บ้าน และชุมชนที่ตนได้ปฏิบัติงานอยู่ มีการรายงานข้อมูลความก้าวหน้าของนโยบายกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเป็นระยะๆ ตามแบบรายงานที่กำหนดให้

จากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตาม หลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ จำเป็นต้องมีการประมวลความรู้จากการศึกษาซึ่ง นำไปสู่การปฏิบัติงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในแบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยมีรายงานผลการ ปฏิบัติงานจริงและผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจัดทำและเรียบเรียง ในรูปของ “สารนิพนธ์” (Substantive Report) กรณีศึกษาในหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษามาแสดงให้ทราบ

ว่ากองทุนหมู่บ้านมีจุดคิดและจุดจบพร้อมอย่างไร เพื่อนำข้อมูลไปพิจารณาเป็นแนวทางแก้ไขและใช้ปรับปรุงให้ชุมชนมีการพัฒนาต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

2.1 เพื่อทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา บ้านระกายหมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

2.2 เพื่อทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

2.3 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

2.4 เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ในทัศนคติของประชาชนบ้านระกาย หมู่ 6

3. กรอบแนวคิดทฤษฎี

กรอบแนวคิดทฤษฎีคือแนวความคิดที่ผู้เขียนสารนิพนธ์ ได้นำมาใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งแนวความคิดมีอยู่มากมายหลากหลายแนวทางที่สามารถนำมาใช้ในการประเมิน ผู้เขียนสารนิพนธ์ ได้ยกตัวอย่างแนวความคิดและรูปแบบการประเมินของนักประเมินบางท่าน ดังนี้

1. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation)

การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่สังเกตได้กับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมุ่งเน้นที่การประเมินทางการศึกษา

1.1 หลักการของแนวคิดของไทเลอร์แบบดั้งเดิม จำแนกเป็น 4 ประการ คือ

- (1) กำหนดจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน มีความเฉพาะเจาะจง
- (2) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ที่ช่วยให้ผู้เรียนบรรลุจุดประสงค์
- (3) เลือกวิธีที่จะช่วยให้การเรียนในเนื้อหาประสบความสำเริง
- (4) ประเมินผลว่าผู้เรียนมีความสำเริงมากหรือน้อยเพียงใด

1.2 กรอบแนวความคิดของการประเมินในยุคใหม่ของไทเลอร์แยกเป็น 6 ส่วนคือ

- (1) การประเมินจุดประสงค์
- (2) การประเมินแผนการเรียนรู้
- (3) การประเมินเพื่อแนะแนวในการพัฒนาโครงการ

- (4) การประเมินเพื่อการนำโครงการไปปฏิบัติ
- (5) การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา
- (6) การติดตามผลและการประเมินผลกระทบ

2. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของเคอร์ค แพตทริก (Kirkpatrick)

การฝึกอบรมเป็นการให้ความรู้ความเข้าใจ และทักษะการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งในการฝึกอบรมควรจะได้มีการประเมินผลการฝึกอบรม เพื่อที่จะให้ทราบว่า การจัดการฝึกอบรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้มีประสิทธิภาพเพียงใด เคอร์ค แพตทริก ได้กำหนดแนวทางของการประเมินไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

- 3.1 ประเมินปฏิกิริยาตอบสนอง
- 3.2 ประเมินการเรียนรู้
- 3.3 ประเมินพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลง
- 3.4 ประเมินผลลัพธ์

3. แนวคิดและรูปแบบการประเมินของอัลคิน (Alkin's Concept of Evaluation)

การประเมิน คือ กระบวนการคัดเลือก การประมวลข้อมูล และการจัดระบบสารสนเทศที่มีประโยชน์เพื่อนำเสนอข้อมูลต่อผู้มีอำนาจการตัดสินใจ กำหนดแนวทางในการเลือกการดำเนินการ โครงการ ซึ่งอัลคินได้จำแนกการประเมินตามจุดประสงค์ของการใช้ผลการประเมินเป็น 4 ส่วน คือ

2.1 การประเมินระบบ

เพื่อกำหนดจุดประสงค์ของโครงการ เป็นการประเมินก่อนเริ่มดำเนินการ โครงการให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย

2.2 การประเมินวางแผนโครงการ

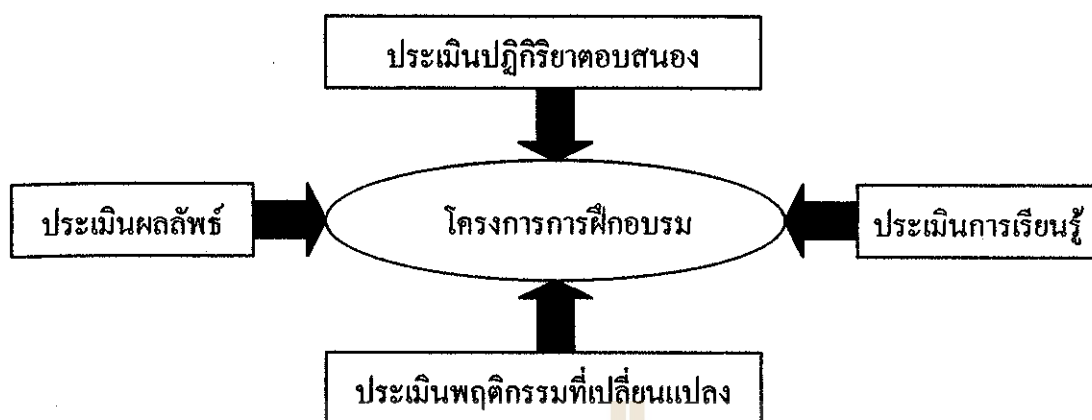
เป็นการประเมินเพื่อหาแนวทาง หรือวิธีการที่จะส่งเสริมให้การดำเนินการโครงการให้บรรลุจุดประสงค์

2.3 การประเมินระหว่างการดำเนินการ

เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาการดำเนินโครงการเป็นไปตามแผนที่กำหนดให้หรือไม่ หรือการดำเนินการอยู่ในขั้นตอนที่ควรจะเป็นมากหรือน้อยเพียงใด

2.4 การประเมินเพื่อพัฒนางาน

เป็นการประเมินเพื่อแสวงหารูปแบบ แนวทาง หรือข้อเสนอแนะ ในการที่จะส่งเสริมให้โครงการดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แผนภาพที่ 1.1 รูปแบบการประเมินของเคอร์รี่ แพตทริค

กรอบแนวคิดที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์ได้ใช้ในกรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ใช้การประเมินในรูปแบบชีพ เป็นแนวความคิดของสตฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) โดยมีอักษรย่อของคำว่า CIPP มีความหมายดังนี้

C	ย่อมาจาก Context	คือ	บริบทของกองทุนหมู่บ้าน
I	ย่อมาจาก Input	คือ	ปัจจัยเบื้องต้นของกองทุนหมู่บ้าน
P	ย่อมาจาก Process	คือ	กระบวนการของกองทุนหมู่บ้าน
P	ย่อมาจาก Product	คือ	ผลผลิตที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

4. วิธีดำเนินการ

การดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีขั้นตอนดังนี้

1. กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
2. ศึกษาขอบเขตและเนื้อหาของโครงการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
4. ศึกษาและเลือกกรอบแนวคิด ที่ใช้เป็นแนวทางในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. รวบรวมข้อมูลที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. วิเคราะห์ข้อมูลตามประเด็นเนื้อหาที่สำคัญที่ต้องใช้ในการเขียนสารนิพนธ์
7. เรียบเรียงข้อมูลและเขียนเป็นรายงานในรูปแบบของสารนิพนธ์

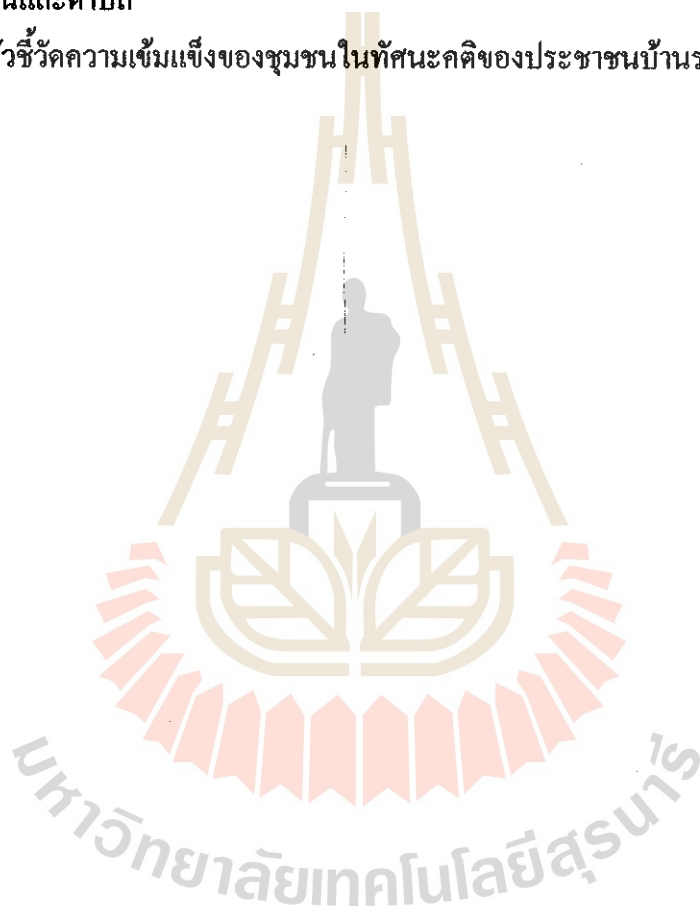
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

5.1 ทราบกระบวนการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง กรณีศึกษา บ้านระกายหมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ว่าบรรลุเป้าหมายมากน้อยเพียงใด

5.2 ทราบปัจจัยด้านบวกและด้านลบ ที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุเป้าหมาย

5.3 ศึกษากระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ ซึ่งมีความเชื่อมโยงระหว่างกันภายในหมู่บ้านและตำบล

5.4 ค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของประชาชนบ้านระกายหมู่ 6

บทที่ 2 เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผู้เขียนสารนิพนธ์ได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับ โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งเอกสารที่สามารถช่วยในการประเมินโครงการ กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านระยะหมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ในส่วนที่เป็น นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งสามารถสรุปเป็นเนื้อหาและหลักการเกี่ยวกับเอกสารที่เกี่ยวข้องเป็น 9 ด้านดังนี้

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544
4. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
6. แบบแจ้งผลการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
7. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านระยะ หมู่ที่ 6
8. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล
9. การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติของรัฐบาล ให้มีการจัดตั้งกองทุนเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ เพื่อต่อสู้กับปัญหาความยากจนของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งในหมู่บ้านสู่การพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน อันเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากของประเทศ รวมทั้งเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีหลักสำคัญดังนี้

- (1) รัฐบาลจัดสรรเงินอุดหนุนให้แก่หมู่บ้านหรือชุมชนเมืองแห่งละ 1 ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนในการลงทุน สร้างงาน สร้างอาชีพ เสริมรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน และวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน
- (2) เงินที่รัฐบาลจัดสรรให้แก่กองทุนหมู่บ้านไม่ได้เป็นเงินที่ให้เปล่า แต่เป็นเงินที่ให้แก่หมู่บ้านและชุมชนในลักษณะของเงินทุนหมุนเวียน
- (3) กองทุนหมู่บ้านมีลักษณะเป็นเงินทุนของหมู่บ้าน เมื่อสมาชิกผู้กู้เงินไปเพื่อสร้างงาน สร้างอาชีพ จะต้องคืนเงินที่กู้ไปให้แก่กองทุน
- (4) แนวทางและหลักการที่สำคัญของกองทุนหมู่บ้าน คือ ให้ชาวบ้านคิดเอง ทำเอง โดยภาคราชการจะมีหน้าที่เป็นเพียงผู้วางกรอบ นโยบาย หลักเกณฑ์สำคัญ รวมทั้งให้คำปรึกษาและคำแนะนำทางวิชาการเท่านั้น
- (5) กองทุนหมู่บ้านตั้งขึ้นโดยพิจารณาจากกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ และการผลิตในชุมชน

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

- (1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
- (2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคตด้วยภูมิปัญญาของตนเอง
- (3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้วยโอกาสในชุมชน
- (4) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนและราชการ
- (5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

1. เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำหรับการลงทุนเพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ การลดรายจ่าย และสร้างสัมพันธภาพที่ดีแก่ประชาชน
2. ส่งเสริมและพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้มีขีดความสามารถจัดระบบบริหารจัดการเงินของตนเอง
3. เสริมสร้างกระบวนการ "พึ่งพาตนเอง" ของหมู่บ้านและชุมชนในด้าน "การเรียนรู้" การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อแก้ไขปัญหา
4. กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และเสริมสร้าง ภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในอนาคต
5. เสริมสร้างขีดความสามารถและความเข้มแข็ง ด้านอาชีพและสร้างความสามัคคีของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เห็นควรมีระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เพื่อให้มีอำนาจและหน้าที่รับผิดชอบในการวางแผนนโยบาย และแผนงานในการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบายเร่งด่วน ดังกล่าวเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งระเบียบประกอบไปด้วย 2 หมวดดังนี้

หมวดที่ 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า “คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ โดยมีชื่อว่า กทบ. ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรี ที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธาน คนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ เลขธิการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม เลขานุการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการ เลขธิการนายกรัฐมนตรีเป็นกรรมการและเลขานุการ คณะกรรมการอาจแต่งตั้ง กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คน ให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่ง คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคน แต่ไม่เกินเจ็ดคน

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับ แต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่ คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระ อยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่ง เท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่งหาก

ยังไม่มีการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

3. นอกจากการพ้นตำแหน่งตามวาระตามข้อ 2 กรรมการจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมดจึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้กรรมการที่มาประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

5. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบายการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และกองทุน
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินทุนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงานและออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้งและแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน
- (6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และบริหารกองทุน

- (7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงานเพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้
- (8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่น ๆ เพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้
- (9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการ

หรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการ อาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงานหรือลูกจ้างของรัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลา บางเวลา หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วย ก็ได้

(10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจ และหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

6. การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 4 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

7. ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เฝ้าประชุมคำตอบแทนตามอัตราที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาเมื่อประชุมและคำตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ. 2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวดที่ 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ
- (2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและ

คณะกรรมการ

- (3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

(4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน

(5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

(6) จัดให้มีหรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจงและฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

(7) พิจารณาเสนอความคิดเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

(8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบาย ระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

(9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆ ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

(10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงาน เสนอต่อคณะกรรมการ

(11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปรับปรุง ประกอบด้วย 9 หมวด ดังนี้

หมวดที่ 1 ข้อความทั่วไป

“กองทุน” หมายความว่า กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามคณะกรรมการกำหนดให้เป็นหมู่บ้านตามระเบียบนี้

“หมู่บ้าน” หมายความว่า หมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

“ชุมชนเมือง” หมายความว่า ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา เทศบาลในเขตปกครองท้องที่พิเศษและชุมชนอื่น ทั้งนี้ การจะกำหนดว่าชุมชนใดเป็นชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่คณะกรรมการกำหนด

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดหรือกรุงเทพมหานคร

“คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอหรือเขต

“คณะกรรมการกองทุน” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านหรือ
คณะกรรมการกองทุนชุมชนเมืองต่างๆ ตามระเบียบที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติกำหนด

“กรรมการกองทุน” หมายความว่า กรรมการในคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
หรือกรรมการในคณะกรรมการกองทุนชุมชนเมือง

“สำนักงาน” หมายความว่า สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชน
เมืองแห่งชาติ

“ธนาคาร” หมายความว่า ธนาคารที่คณะกรรมการกำหนดให้บริหารจัดการ
กองทุน

“ครัวเรือน” หมายความว่า ครอบครัวตามทะเบียนบ้าน อันประกอบด้วย
บิดา มารดา สามี ภรรยา บุตร ญาติพี่น้อง เป็นต้น อยู่รวมกัน

“หัวหน้าครัวเรือน” หมายความว่า ผู้มีชื่อเป็นเจ้าของบ้านตามทะเบียนบ้าน

“คณะทำงานเครือข่ายชุมชน” หมายความว่า คณะบุคคลที่มีความรับผิดชอบ
มีความรู้ ประสบการณ์ด้านการพัฒนากองทุนหรือพัฒนาชุมชน ซึ่งอาจเป็นปราชญ์ชาวบ้าน
ผู้นำธรรมชาติหรือผู้แทนขององค์กร สมาชิกเครือข่ายชุมชน โดยได้รับแต่งตั้งจากคณะ
อนุกรรมการสนับสนุน

“หุ้น” หมายความว่า การออมทรัพย์รูปแบบหนึ่ง โดยมูลค่าของหุ้นให้เป็น
ไปตามที่กองทุนกำหนด

“เงินฝากตั้งจะ” หมายความว่า เงินที่สมาชิกตกลงที่จะฝากหรือออมไว้กับ
กองทุนตามแต่จะตกลงกัน โดยให้ถือว่าเงินออมเป็นเงินสะสม และจะถอนหรือปิดบัญชีได้ก็ต่อ
เมื่อพ้นจากการเป็นสมาชิกตามระเบียบหรือข้อบังคับที่กองทุนกำหนด

“เงินรับฝาก” หมายความว่า เงินรับฝากประเภทต่างๆ นอกเหนือจากเงิน
ออมตามที่กองทุนกำหนด

“สมาชิก” หมายความว่า สมาชิกกองทุน

“ที่ประชุมสมาชิก” หมายความว่า ที่ประชุมใหญ่สามัญประจำปีหรือที่ประชุม
ใหญ่วิสามัญ

ให้ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติรักษาการ ตาม
ระเบียบนี้

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. ปรัชญาหรือหลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ คือ
  - (1) เสริมสร้างสำนึกความเป็นชุมชนและท้องถิ่น
  - (2) ชุมชนเป็นผู้กำหนดอนาคต และจัดการหมู่บ้านและชุมชนด้วยคุณค่าและภูมิปัญญาของตนเอง
  - (3) เกื้อกูลประโยชน์ต่อผู้ด้อยโอกาสในหมู่บ้านและชุมชน
  - (4) เชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม
  - (5) กระจายอำนาจให้ท้องถิ่นและพัฒนาประชาธิปไตยพื้นฐาน
2. กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินคือ
  - (1) เงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้
  - (2) เงินหรือทรัพย์สินที่มีผู้บริจาคให้
  - (3) เงินกู้ยืม
  - (4) ดอกผลที่เกิดจากกองทุน
  - (5) เงินหรือทรัพย์สินที่ได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขหรือภาระติดพัน
3. ให้คณะกรรมการเปิดบัญชีและรับเงิน โอนจากธนาคารเข้าบัญชีกองทุน
4. ให้คณะกรรมการจัดสรรเงิน ไปยังบัญชีกองทุนหมู่บ้าน บัญชีละหนึ่งล้านบาท
5. การอนุมัติให้คณะกรรมการเริ่มเข้าบริหารจัดการ และเบิกจ่ายเงินให้กับกองทุนหมู่บ้านที่มีความพร้อมในทุกด้าน
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 3 คณะกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. จัดสรรให้มีคณะกรรมการสนับสนุน
2. กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุน
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 4 คณะกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

1. จัดสรรให้มีคณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด
2. กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุน

3. ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด แต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ และให้ระดับอำเภอประเมินความพร้อม
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน
2. กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของกรรมการกองทุน
3. กำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนและวาระการดำรงตำแหน่ง
4. ให้คณะกรรมการจัดสรรตำแหน่งหน้าที่และการประชุมคณะกรรมการ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

1. เงินและทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้าน
2. กำหนดคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของสมาชิกกองทุน
3. กำหนดระเบียบและการประชุมใหญ่ของกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. ให้จัดทำตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด
2. การอนุมัติเงินกองทุน
3. กำหนดหลักประกัน อัตรดอกเบี้ย ระยะเวลาการชำระคืน รวมทั้งกรณีการ

ผิดสัญญา

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

1. ให้คณะกรรมการกองทุนจัดทำบัญชีและทำงบรายงานการเงิน
2. การจัดสรรกำไรสุทธิ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

หมวดที่ 9 บทเฉพาะกาล

1. การเปิดเวทีชาวบ้านเพื่อเลือกคณะกรรมการกองทุน
2. การครบกำหนดระยะเวลาหนึ่งปีของคณะกรรมการกองทุน
3. การยื่นคำขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุน
4. ให้คณะกรรมการกองทุนเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแบบในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแบบติดตามการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านว่ากรรมการมีคุณสมบัติตรงตามระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติตามข้อที่ 41 ซึ่งกล่าวไว้ดังนี้

1. จะต้องมีครัวเรือน 3 ใน 4 ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม
2. การเลือกคณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

คุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตาม ข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการ ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

1. ปฏิบัติตนอยู่ในหลักศาสนา มีความรับผิดชอบ เสียสละ
2. เป็นผู้บรรลุนิติภาวะ โดยมีอายุ 20 ปีบริบูรณ์
3. เป็นผู้ที่มีชื่ออยู่ในทะเบียน และอาศัยอยู่ในบ้านติดต่อกันไม่น้อยกว่า 2 ปี
4. ไม่เคยถูกให้ออก ปลดออก หรือไล่ออก ในกรณีทุจริตต่อหน้าที่

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

5. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแบบประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งกล่าวถึงข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ข้อมูลคณะกรรมการกองทุน การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน ทุนดำเนินการของกองทุน แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง หมู่บ้านและชุมชนเมืองจะได้รับการประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ดังนี้

1. กระบวนการคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบกองทุนฯ และวิธีการที่หมู่บ้านกำหนด
2. คุณสมบัติกรรมการตามระเบียบกองทุนฯ
3. ความรู้ ประสบการณ์ และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
4. มีระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุนฯ
5. การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุนฯ

6. สมาชิกปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน
7. มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุนแล้ว
(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

6. แบบแจ้งผลการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบแจ้งผลการประเมินความพร้อมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นแบบรายงานที่คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอแจ้งมาเพื่อปรับปรุง และเตรียมความพร้อมในส่วนที่เกี่ยวข้อง หากปรับปรุง และเตรียมความพร้อมแล้ว ให้แจ้งคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอเพื่อตรวจสอบและรับรองความพร้อมต่อไป และหากกองทุนหมู่บ้านมีความประสงค์ให้คณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอช่วยเหลือในการเตรียมความพร้อม ให้แจ้งต่อคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอต่อไป

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

7. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6

ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีดังต่อไปนี้

1. ที่ตั้งสำนักงานคณะกรรมการกองทุน ตั้งอยู่ ณ วัดประมวทรราษฎร์ เลขที่ 100 บ้านระกายหมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา
2. วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน
  - 2.1 เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
  - 2.2 เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ด้วยวิธีการถือหุ้นและเงินรับฝาก
  - 2.3 เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
  - 2.4 เพื่อเสริมสร้างสมาชิกให้รู้จักพึ่งพาตนเอง ขยันหมั่นเพียร ประหยัด และอดออม
  - 2.5 เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี มีคุณธรรม 4 ประการ
    - 2.5.1 เป็นคนดีมีความซื่อสัตย์สุจริต
    - 2.5.2 เป็นคนเสียสละไม่เห็นแก่ตัว
    - 2.5.3 เป็นคนไม่มัวเมาในเรื่องอบายมุข
    - 2.5.4 เป็นคนรู้จักสามัคคี
  - 2.6 เสริมสร้างและพัฒนาสมาชิกให้มีศักยภาพ ดังนี้

- 2.6.1 การแสวงหาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง
- 2.6.2 การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อการแก้ไขปัญหา
- 2.6.3 การพึ่งพาตนเองในระบบเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.6.4 มีความสำนึกและ ค่านิยมของการเป็นผู้มีวัฒนธรรมอย่างคนไทยที่ดี

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

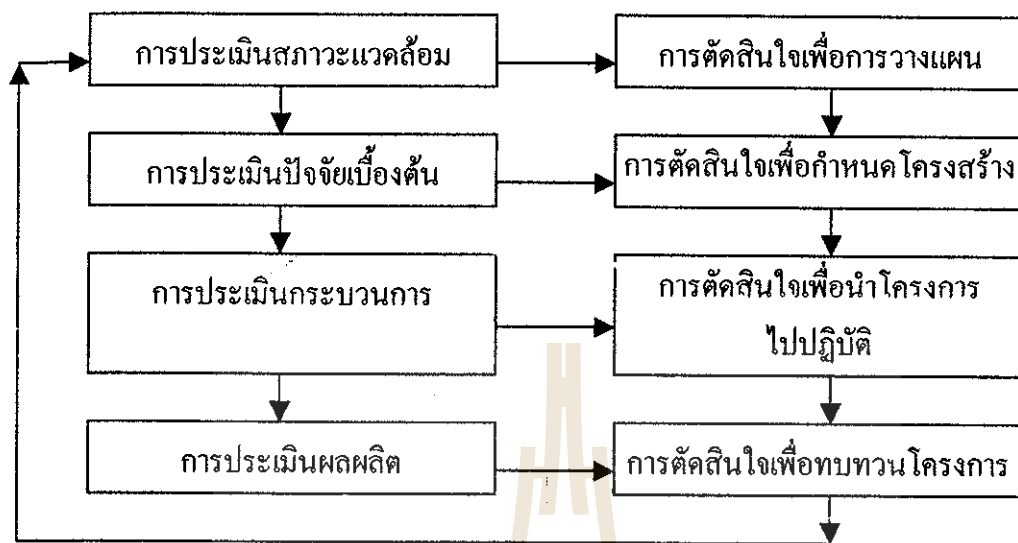
8. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพพีโมเดล

แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นมา เพื่อใช้ในการประเมินโครงการ นำเสนอเป็นครั้งแรกโดย D.L.Stufflebeam และคณะ ภายใต้การนิยามความหมายของการประเมินว่า “เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่” โดยองค์ประกอบของระบบดังนี้

แผนภาพที่ 2.1 องค์ประกอบของระบบ แบบจำลอง CIPP

ขั้นตอนในการประเมินกับการตัดสินใจประเภทของการประเมิน และการตัดสินใจในแบบจำลองแสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการประเมินและการตัดสินใจ

ประเภทการตัดสินใจที่สอดคล้องกับประเด็นการประเมิน ดังนี้

(1) การตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินสภาพแวดล้อม ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดจุดประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนการดำเนินการ

(2) การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ (Structuring Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากปัจจัยเบื้องต้น ที่ได้นำไปใช้ในการกำหนดโครงสร้างของแผนงาน และขั้นตอนของการดำเนินการของโครงการ

(3) การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementing Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินกระบวนการ เพื่อพิจารณาควบคุมการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนและปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด

(4) การตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decision) เป็นการตัดสินใจที่ใช้ข้อมูลจากการประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อพิจารณาการยุติ ล้มเลิก หรือปรับขยายโครงการที่จะนำไปใช้ในโอกาสต่อไป

การวิเคราะห์โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นโครงการสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาเพื่อศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการ ซึ่งเป็นหลักสูตรที่กำหนดการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่หมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยกำหนดให้นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกิจกรรมหลักของการศึกษา

จากการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ของโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองพบว่า สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษานักศึกษาเพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนา และติดตามประเมินผลวิจัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และโอกาสให้นักศึกษาระดับการศึกษาของบัณฑิต ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมทั้งข้อมูลของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ เป็นการศึกษารายกรณีเฉพาะหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งผู้ทำสารนิพนธ์ได้เข้าไปปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 และจะสิ้นสุดโครงการเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 ในโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยแบ่งวิธีการดำเนินการประเมินโครงการดังนี้

1. วิธีการประเมินโครงการ
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย

1. วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านระกาย ผู้จัดทำสารนิพนธ์ใช้รูปแบบการประเมินเพื่อการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่มีหลักการของการประเมินที่เป็นระบบ โดยมีการกำหนดขั้นตอนในการดำเนินการ ที่จะทำให้ได้สารสนเทศเพื่อที่จะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาการตัดสินใจที่เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินที่นำเสนอแนวคิดในรูปแบบนี้ คือ สตีฟเฟิลบีม ซึ่งได้กล่าวเบื้องต้นมาแล้วในบทที่ 1 และบทที่ 2 ส่วนในบทที่ 3 ซึ่งบอกถึงรายละเอียดของการประเมินดังนี้

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) เป็นรูปแบบพื้นฐานของการประเมินโดยทั่วไป เป็นการประเมินเพื่อให้ได้มาซึ่งเหตุผล เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ โดยจะในด้านความสัมพันธ์ที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ และเงื่อนไขที่เป็นจริงต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง กับสภาพแวดล้อม นอกจากนี้ยังช่วยในการวินิจฉัยปัญหาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ วิธีการประเมินสถานะแวดล้อมมี 2 วิธี คือ

1. Contingency Mode

2. Congruence Mode

Contingency Mode เป็นการประเมินสถานะแวดล้อม เพื่อหาโอกาสและแรงผลักดันจากภายนอกระบบ (Opportunities and pressure outside of the immediate system) เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้พัฒนา ส่งเสริมโครงการให้ดีขึ้น โดยใช้การสำรวจปัญหาภายในขอบเขตที่กำหนดอย่างกว้าง ๆ เช่น การประเมินความเข้มแข็งของชุมชน แนวโน้มกองทุนหมู่บ้านในอนาคต ศักยภาพของหมู่บ้านในอนาคต เป็นต้น

Congruence Mode เป็นการประเมินโดยการเปรียบเทียบระหว่างการปฏิบัติจริง (Actual Result) กับวัตถุประสงค์ที่วางไว้ การประเมินแบบนี้ทำให้เราทราบว่า วัตถุประสงค์ใดบ้างที่ไม่สามารถจะบรรลุเป้าหมายได้ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการประเมินสถานะแวดล้อม จะได้อะไรซึ่งข้อมูลพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับระบบ

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการจัดหาข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจความเหมาะสมของแผนงานต่างๆ ที่จัดขึ้น โดยดูว่าข้อมูลนั้นจะมีส่วนช่วยให้บรรลุจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นนี้จะช่วยให้ข้อมูลที่จะตัดสินใจได้ว่า ควรตั้งวัตถุประสงค์เชิงปฏิบัติอย่างไร เช่น ควรจัดการวางแผนการประชุมอย่างไรให้สมาชิกมารวมกลุ่มกันได้ เป็นต้น ซึ่งจะแตกต่างจากการประเมินสถานะแวดล้อมในแง่ที่ว่า การประเมินปัจจัยเบื้องต้นเป็นการทำเฉพาะกรณีนั้นๆ และวิเคราะห์ภายในโครงการเท่านั้น รูปแบบของคำถามที่ใช้ถามมีมากมาย เช่น วัตถุประสงค์จะกำหนดวิธีดำเนินการได้หรือไม่ และจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ วิธีการที่กำหนดสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ คำถามเหล่านี้จะแสดงถึงความสำคัญของการประเมินข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น เพื่อที่จะได้เป็นตัวกำหนดยุทธวิธีเพื่อให้การดำเนินงานสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ในบทที่ 1 ที่ได้บอกวัตถุประสงค์ของโครงการไว้แล้ว

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) การประเมินกระบวนการจำเป็นต้องได้รับการเตรียมการเพื่อให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) แก่ผู้รับผิดชอบและผู้ดำเนินการทุกลำดับชั้น การประเมินกระบวนการมีวัตถุประสงค์ใหญ่อยู่ 3 ประการ คือ

1. เพื่อหาและทำนายข้อบกพร่องของกระบวนการ หรือการดำเนินการตามขั้นตอนที่วางไว้
2. เพื่อรวบรวมสารสนเทศสำหรับผู้ตัดสินใจการวางแผน
3. เพื่อเป็นรายงานสะสมถึงการปฏิบัติต่างๆ ที่เกิดขึ้น

วิธีการประเมินขั้นพื้นฐานนี้ เป็นการประเมินเชิงระบบ ซึ่งประเมินในด้านต่างๆ เป็น การประเมินตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการรวบรวมรายงาน ซึ่งแบ่งเป็น 2 หน่วยระบบ ดังนี้ คือ

หน่วยระบบ A หน่วยการประเมินระดับหมู่บ้าน

ปัจจัยนำเข้า
หรือ Input

กระบวนการ
หรือ Process

ผลผลิต
หรือ Product

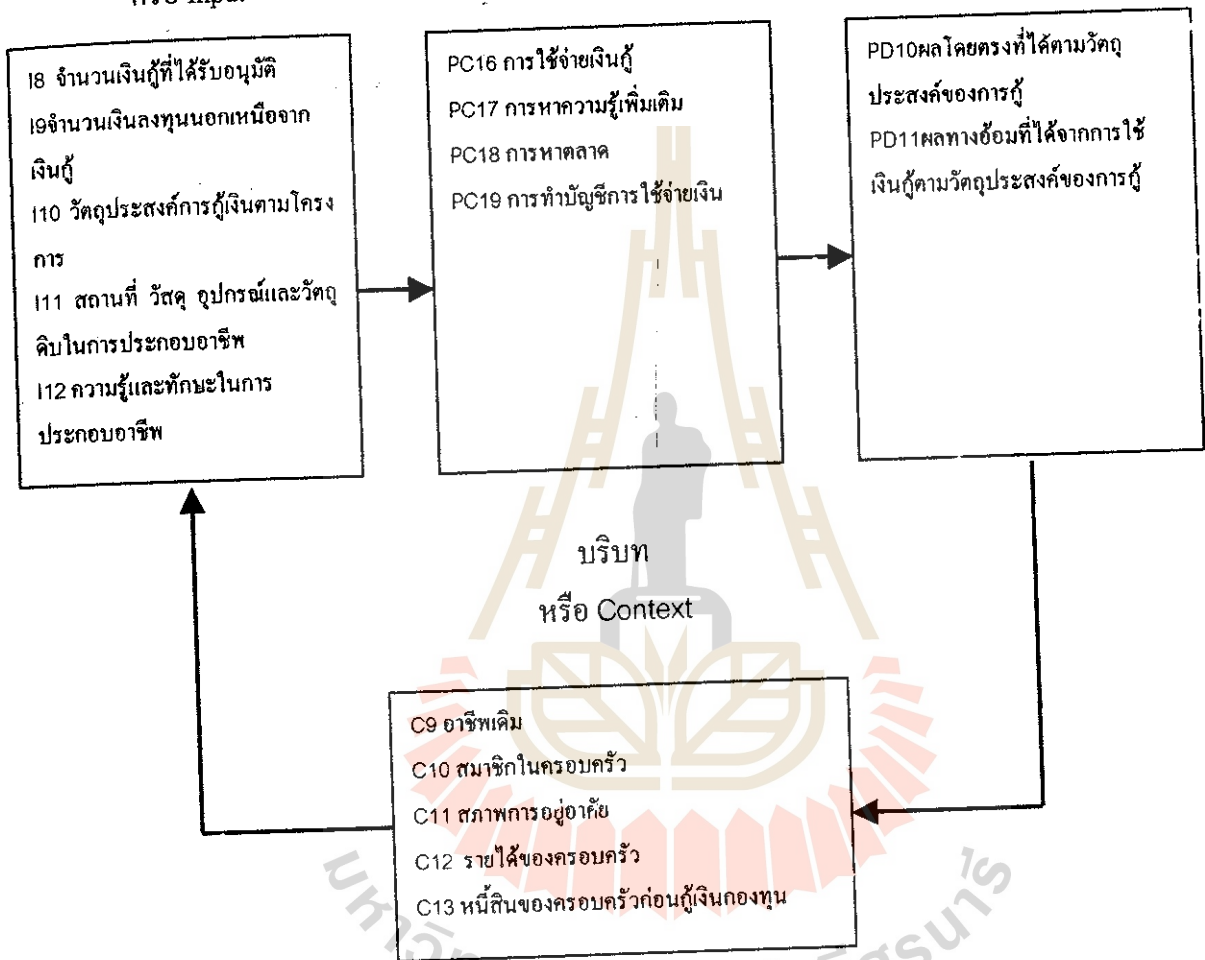
แผนภาพที่ 3.1 หน่วยการประเมินระดับหมู่บ้าน

หน่วยระบบ B หน่วยการประเมินระดับบุคคล (ผู้กู้)
หน่วยการประเมินระดับบุคคล (ผู้กู้)

ปัจจัยนำเข้า
หรือ Input

กระบวนการ
หรือ Process

ผลผลิต
หรือ Product

แผนภาพที่ 3.2 หน่วยการประเมินระดับบุคคล (ผู้กู้)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

(กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) กล่าวไว้ใน "ซุควิชาการวิจัยชุมชน" ว่าประชากรที่ใช้
 ใ้หรับการวิจัยมีหลายลักษณะเพื่อความสะดวกจึงจัดแบ่งประชากรของการวิจัยออกเป็น 2 ประเภท
 ดังนี้

1. ประชากรแบบจำกัด (Finite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยสามารถ
 แจงนับจำนวนประชากรได้ทั้งหมดว่ามีจำนวนแน่นอนเป็นเท่าใด เช่น จำนวนประชากรใน
 หมู่บ้าน จำนวนสมาชิกกองทุน จำนวนผู้ขอกู้เงินกองทุน เป็นต้น

2. ประชากรแบบไม่จำกัด (Infinite Population) คือประชากรที่ผู้วิจัยไม่
 สามารถแจงนับจำนวนประชากรออกมาได้ทั้งหมด ว่ามีอยู่เป็นจำนวนที่แท้จริงเป็นเท่าใด เช่น
 ประชากรที่มีความซื่อสัตย์สุจริต เป็นต้น

กลุ่มตัวอย่าง (Simple or Sampling Group) ในการวิจัย หมายถึง กลุ่มที่ถูกเลือกจาก
 ประชากรขึ้นมาเป็นตัวอย่างเพื่อใช้ตัวแทนของประชากรในการศึกษา ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างคือ
 ตัวแทนของประชากรที่ผู้วิจัยนำมาใช้ในการศึกษา ผลผลิตการศึกษาที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างย่อมเป็น
 ผลการศึกษาจากประชากรด้วยเช่นกัน กลุ่มตัวอย่างต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 2 ประการ คือ

1. วิธีการสุ่มตัวอย่างจากประชากร ผู้วิจัยจะทำการวิจัยโดยสุ่มจำนวนประชากร
 ที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ เช่น แยกตามแต่ละชุมชน อาชีพ อายุ เพศ การศึกษา บทบาท
 ประสบการณ์ชีวิต สถานภาพในชุมชน ฯลฯ

2. ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ต้องเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร จากการวิจัยผู้วิจัย
 เลือกสุ่มตัวอย่างจากประชากรในหมู่บ้าน โดยใช้ตาราง Krejcie และ Morgan

หลักเกณฑ์สำคัญในการคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล คือ

1. ประเด็นสำคัญ หรือลักษณะของข้อมูลที่ต้องการจะกำหนดว่าผู้ให้ข้อมูลควร
 จะเป็นใคร อาชีพอะไร อายุเท่าไร การศึกษา ประสบการณ์

2. เป็นหน้าที่ของนักวิจัยที่จะต้องตรวจสอบว่าผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นคนที่มีความ
 รู้ และสามารถให้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการ

3. การประยุกต์ใช้หลักไตรมิตีในการกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ กล่าวคือ
 นักวิจัยจะต้องพยายามเลือกผู้ให้ข้อมูลแต่ละกลุ่มให้ครอบคลุมให้มากที่สุด โดยการกำหนดเป็น
 เกณฑ์กว้าง 3 จุด เช่น (มาก ปานกลาง น้อย) หรือ (รวย ปานกลาง จน)

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อความที่แสดงหรือระบุประเด็นที่ต้องการประเมินหรือตัวแปรที่ต้องการศึกษานั้น จะบรรลุผลสำเร็จตามเกณฑ์นั้น จะมีสภาพหรือคุณลักษณะที่ค่อนข้างเป็นรูปธรรมอย่างไร ซึ่งตัวชี้วัดจะมีทั้งในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงปริมาณ และในส่วนที่แสดงลักษณะในเชิงคุณภาพ

ในการกำหนดตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองครั้งนี้ ผู้ทำสารนิพนธ์ได้กำหนดตัวชี้วัดตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบหรือตามกรอบการประเมินแบบ ซิฟพีโมเดล (CIPP Model) ดังที่กล่าวมาแล้วตอนต้นของบทที่ 1 ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองครั้งนี้ ประกอบด้วย

(1) ตัวชี้วัดของหน่วยการประเมินระดับหมู่บ้าน

(หน่วยระบบ A) ได้แก่

ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

1. ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบด้วย
  - 1.1 ความยากจนของประเทศ
  - 1.2 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
  - 1.3 ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
  - 1.4 ความล้มสลายของท้องถิ่นชนบท
  - 1.5 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
  - 1.6 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
  - 1.7 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
2. ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
  - 1.2 สภาพปัจจุบัน
  - 1.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน
  - 1.4 ด้านวัฒนธรรม
  - 1.5 ผู้นำและการเมืองการปกครอง
  - 1.6 ความเข้มแข็งของชุมชน

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

1. นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ
2. การประชาสัมพันธ์
3. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
4. การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน
5. เงิน 1 ล้านบาท
6. เงินทุนสะสมอื่นๆ ของหมู่บ้าน
7. บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

1. การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
2. การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน
3. ระบบบัญชีกองทุน
4. การรับสมาชิก
5. การหมอดสภาพสมาชิก
6. การทำทะเบียนสมาชิก
7. ขั้นตอนการขอกู้
8. การคัดเลือกผู้กู้
9. การโอนเงินให้ผู้กู้
10. การรับชำระหนี้
11. การส่งเสริมการใช้เงินกู้
12. การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ
13. การช่วยเหลือตลาด
14. การตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน
15. การจัดสรรผลประโยชน์

ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

1. ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่
  - 1.1 จำนวนสมาชิกกองทุน
  - 1.2 จำนวนผู้ได้เงินกู้
  - 1.3 ยอดเงินที่ให้กู้
  - 1.4 จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด

- 1.5 ยอดเงินที่มีการชำระคืน
  - 1.6 กองทุนสะสม
  - 1.7 การใช้เงินตามวัตถุประสงค์
  - 1.8 ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน
  - 1.9 ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน
  2. ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)
    - 1.1 จำนวนสมาชิกกองทุน
    - 1.2 จำนวนผู้ที่กู้ได้
    - 1.3 จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
    - 1.4 การขยายกิจการของผู้กู้
    - 1.4 การเกิดกิจการใหม่ในท้องถิ่น
  3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)
    - 1.1 กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
    - 1.2 ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้
    - 1.3 ท้องถิ่นมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ
- (2) ตัวชี้วัดของหน่วยระบบการประเมินระดับบุคคล (ผู้กู้) (หน่วยระบบ B)

ได้แก่

ตัวชี้วัดบริบท (Context Indicator)

1. ตัวชี้วัดบริบทระดับประเทศ ประกอบด้วย
  - 1.1 ความยากจนของประเทศ
  - 1.2 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ
  - 1.3 ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน
  - 1.4 ความล้มละลายของท้องถิ่นชนบท
  - 1.5 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ
  - 1.6 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)
  - 1.7 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน
2. ตัวชี้วัดบริบทระดับท้องถิ่น
  - 1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
  - 1.2 สภาพปัจจุบัน

- 1.3 ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้าน
  - 1.4 ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมของชาวบ้าน
  - 1.5 ข้อมูลด้านอื่นๆ
3. ตัวชี้วัดบริบทเฉพาะตัว ประกอบด้วย
    - 1.1 อาชีพเดิม
    - 1.2 สมาชิกในครอบครัว
    - 1.3 สภาพการอยู่อาศัย
    - 1.4 รายได้ของครอบครัว
    - 1.5 หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน

ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

1. จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ
2. จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้
3. วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ
4. สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ
5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

ตัวชี้วัดกระบวนการ (Process Indicator)

1. การใช้จ่ายเงินกู้
2. การหาความรู้เพิ่มเติม
3. การหาตลาด
4. การทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน

ตัวชี้วัดผลผลิต (Product Indicator)

1. ผลโดยตรง (Immediate Result)
3. ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการจัดทำสารนิพนธ์นี้ผู้จัดทำได้ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีลักษณะหลายลักษณะ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การได้มาของข้อมูล ดังนั้นผู้จัดทำได้เลือกเครื่องมือที่สามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้สอดคล้องกับความต้องการ ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งได้ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

1. การสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างหรือจากกลุ่มเป้าหมายที่อ่านหนังสือ ไม่ค่อยออกหรือเขียนหนังสือไม่ค่อยได้ เช่น การ

ภาพผู้สูงอายุเกี่ยวกับประวัติของหมู่บ้านและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งข้อมูลจากการสัมภาษณ์นั้นเป็นข้อมูลที่ชัดเจน ครบถ้วน แต่การสัมภาษณ์ใช้เวลาค่อนข้างนานมาก นำมาสรุปใส่แบบ บร.ต่าง ๆ

2. การจัดประชุมเวทีชาวบ้านเป็นการเชิญตัวแทนของครัวเรือนมาทำการประชุมเพื่อปรึกษาหารือปัญหาต่างๆ จากการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านที่ผ่านมาระยะเวลาหนึ่งแล้ว และทำการจดบันทึกข้อมูลที่ได้จากการจัดประชุมอีกทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อนำมาประเมินผลการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน ในการจัดทำสารนิพนธ์ผู้จัดทำได้จัดประชุมเวทีชาวบ้านพร้อมกับการจัดประชุมเวที โดยเชิญตัวแทนในแต่ละหมู่บ้านประมาณหมู่บ้านละ 5 - 8 คน มาพูดคุยถึงปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานต่าง ๆ

3. การสังเกต (Observation) เป็นเครื่องมือที่ผู้จัดทำสารนิพนธ์สร้างขึ้นเองเพื่อใช้ในการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในหมู่บ้าน หรือปฏิกิริยาของกลุ่มบุคคลหรือบุคคลในช่วงระยะเวลาทำการประเมินโครงการ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากเดิมเพิ่มมากขึ้นอีก โดยมีการสังเกตและนำมาจดบันทึกไว้ทันทีเพื่อไม่ให้ข้อมูลตกหล่น และได้ข้อมูลทันเหตุการณ์ เช่น การสังเกตความสามัคคีของคนในหมู่บ้าน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ซึ่งกันและกัน การสังเกตกลุ่มคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น ซึ่งจะไม่ให้กลุ่มบุคคลนั้นได้รู้ตัวเลยและจะได้พฤติกรรมที่เป็นจริงในการแสดงออกมา และนำมาสรุปใส่แบบ บร. ต่าง ๆ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการทั้ง 3 แบบนี้ ได้ใช้ในการรวบรวมข้อมูลตามแบบรายงาน บร.1-บร.12 ดังนี้

(บร.1) แบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน ใช้แบบสัมภาษณ์

(บร.2) แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และ

แบบสังเกต

(บร.3) แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

(บร.4) แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือนใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

(บร.5) แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง ใช้ทั้งแบบสังเกตและการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

(บร.6) แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ใช้ทั้งแบบสังเกตและการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

(บร.7) แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชน ใน
 ฐานะของประชาชน ใช้แบบสัมภาษณ์

(บร.8) แบบโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (เขียนแผนธุรกิจ
 ประกอบการ SMEs) ใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์ แบบสังเกตและการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

(บร.9) แบบบันทึกการสัมภาษณ์ ใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

(บร.10) แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน ใช้ทั้งแบบการจัดประชุมเวทีชาวบ้าน

(บร.11) แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี ใช้ทั้งแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต

(บร.12) แบบการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน ใช้ทั้งแบบสังเกตและการจัด
 ประชุมเวทีชาวบ้าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้จัดทำสารนิพนธ์มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่นำมาพิจารณาใช้ได้
 อย่างเหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ มีดังนี้

การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นเทคนิคการศึกษา
 ภาคสนามของนักมานุษยวิทยา ที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในวงการวิจัยสังคมศาสตร์และ
 พฤติกรรมศาสตร์ทั่วไป ในการวิจัยครั้งนี้ เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วมนับว่ามีประโยชน์
 อย่างมากในการศึกษาพฤติกรรม กิจกรรม ความคิดเห็น และปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ของชาวบ้าน
 ที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การศึกษาข้อมูลมือสอง ได้แก่ บทความในวารสารและหน้าหนังสือพิมพ์
 บันทึกการประชุม ฎปฐ. แผนพัฒนาตำบล กชช. 2ค. ระเบียบกองทุน เอกสารของรัฐที่
 เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ล้วนแต่เป็นแหล่งที่มาของข้อมูลที่มีประโยชน์สำหรับ
 การวิจัยทั้งสิ้น

การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จะยึดเอาประเด็น
 คำถามสำคัญตามแต่ละแบบรายงาน เป็นปัจจัยสำคัญสำหรับประกอบการสัมภาษณ์ให้ถูกต้อง
 ตามประเด็นคำถามสำคัญที่เป็นกรอบกว้างๆ และจะมีการตั้งคำถามแยกย่อยลงไปในรายละเอียด
 โดยใช้เครื่องมือช่วย เช่น คำถามสำคัญเกี่ยวกับใคร อะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร ทำไม
 มากน้อยแค่ไหน ฯลฯ ขณะสัมภาษณ์ ผู้ทำการวิจัยก็ทำหน้าที่จดบันทึกคำพูด ข้อความ
 ความคิดเห็นและปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลอย่างละเอียด เทคนิคการสัมภาษณ์ดังกล่าวช่วยให้เรา
 เข้าถึงข้อมูลที่แท้จริงของหมู่บ้าน

วิเคราะห์ข้อมูลและตีความหมาย

ลักษณะของข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหรือข้อมูลเชิงคุณลักษณะ กล่าว เป็นผลมาจากการจดบันทึกและรวบรวมผลการศึกษาคด้วยวิธีการศึกษาแบบต่าง ๆ ในการวิเคราะห์และตีความหมายของข้อมูลที่เต็มไปด้วยรายละเอียดของคำพูด พฤติกรรม มติเห็น สัญลักษณ์ ลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์และระบบนิเวศน์จำเป็นต้องใช้วิธีที่ละเอียด และซับซ้อน ทั้งนี้เพื่อกันหาความหมาย ค้นหาอธิบาย และสร้างข้อสรุปที่เป็นแบบแผน กล่าว รวมทั้งเชื่อมโยงข้อมูลเข้ากับสถานการณ์

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลจากการศึกษาภาคสนาม ซึ่งได้รวบรวมไว้ในบันทึกสนามของนักวิจัย และข้อมูลที่ได้รับการรวบรวมไว้ในบันทึก รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงข้อเขียนในประเด็นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้รับการตีพิมพ์ ในขั้นนี้ ข้อมูลจากแหล่งต่างๆ จะได้รับการวิเคราะห์และตีความหมายข้อมูลตามขั้นตอนและรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การตรวจสอบข้อมูลจากบันทึกสนาม ไม่ว่าจะมาจากการสัมภาษณ์ การสังเกต การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การบันทึกจากความทรงจำ การเขียนภาพร่าง แผนที่ ฯลฯ จะต้องได้รับการตรวจสอบและวิเคราะห์อย่างละเอียดก่อน
2. การจัดระบบข้อมูล โดยการแยกข้อมูลออกเป็นหัวข้อหรือประเด็นสำคัญ จากนั้นก็จดลงบนแผ่นกระดาษขนาด A4 โดยแยกข้อมูลที่เป็นประเด็นสำคัญตามหัวข้อต่างๆ ไว้ในกระดาษบันทึกโดยละเอียด
3. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร ข้อมูลเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกรวิจัย อาจอยู่ในรูปของสิ่งตีพิมพ์ที่แตกต่างกัน เช่น หนังสือพิมพ์รายวัน รายงานการวิจัย รายงานการประชุม บันทึกการประชุม ฯลฯ การใช้ประโยชน์จากเอกสารเหล่านี้ จึงต้องใช้เวลาทั้งในการรวบรวม การจัดหมวดหมู่และการดึงเอาใจความสำคัญ หรือประเด็นสำคัญในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยของเราออกมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้
4. การใช้กรอบแนวคิดทางทฤษฎีทางมานุษยวิทยา ในการอธิบายและตีความหมายการจัดระบบ การอธิบายความหมาย การเชื่อมโยงความสัมพันธ์และการเปรียบเทียบ ข้อมูลภาคสนามและข้อมูลเอกสารเข้าด้วยกันนั้น จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยการใช้ประโยชน์จากแนวคิดทางทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการศึกษา
5. การใช้เครื่องมือช่วยในการวิเคราะห์ เช่น แผนที่ แผนที่ ฯลฯ นับว่าเป็นสิ่งที่ก่อประโยชน์ในการวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูลเป็นอย่างยิ่ง แผนที่แสดงที่ตั้งทางกายภาพ

ภูมิศาสตร์ อาณาเขตติดต่อ ฯลฯ ย่อมช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นภาพและเข้าใจในสิ่งที่บรรยายไปได้
ชัดเจนมากขึ้น

6. การเขียนรายงานผลการวิจัย กล่าวคือขั้นตอนตลอดจนกระบวนการของการ
วิจัยทั้งหมดเป็นผลมาจากการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดของผู้ทำงานวิจัยกับพื้นที่และขอบเขตของ
การทำวิจัย นับตั้งแต่การเตรียมเค้าโครงของการวิจัยจนถึงการศึกษภาคสนาม การศึกษาข้อมูล
เอกสารและการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ผลการติดตามประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ได้ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยใช้กรอบแนวคิดทฤษฎี แบบซิพพ์ โมเดล (CIPP Model) ซึ่งเป็นรายงานบทที่ 1 ถึงบทที่ 3 และการรายงานตามวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์ ทั้ง 5 ประการ มีดังนี้

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ดูแล
4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการทำสารนิพนธ์

1. ผลการประเมินบริบทชุมชน

บริบทระดับประเทศ

1.1 ความยากจนของประเทศ

รายได้ นับเป็นปัจจัยหนึ่งที่เชื่อกันว่าช่วยให้ชีวิตของคนมีความอยู่ดีมีสุข การมีรายได้ที่เพียงพอและมั่นคงสำหรับการใช้จ่ายของตนและครอบครัว แต่ความสามารถและโอกาสในการหารายได้นั้นย่อมแตกต่างกันไป หากประเทศมีคนจนจำนวนมากก่อให้เกิดสภาพความเลื่อมล้ำทางรายได้ ระหว่างกลุ่มคนที่มีฐานะมั่งมีและยากจนเพิ่มมากขึ้นทุกขณะและหากไม่ได้รับการแก้ไขอย่างถูกต้องด้วยแล้ว การมุ่งหวังจะพัฒนาประเทศชาติให้มีความยั่งยืนก็ย่อมยากที่จะเกิดขึ้นเป็นจริงได้ ดังนั้นปัญหาเกี่ยวกับรายได้ ความยากจน และการกระจายรายได้ จึงได้รับความสนใจจากรัฐบาล หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาต่างๆ มาโดยตลอด รัฐบาลในปัจจุบัน ได้กำหนดให้เป็นนโยบายที่สำคัญที่จะต้องดำเนินการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างจริงจังและเร่งด่วน และแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ก็ได้กำหนดวัตถุประสงค์ที่สำคัญ ให้มีการแก้ไขปัญหาความยากจนและเพิ่มศักยภาพและโอกาสของคนไทยในการพึ่งพาตนเอง (วรวิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ทิปรัตน์ วัชรารุณและวิมา เตชะพนาดร, 2545)

รววิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ที่ปรีดีย์ วัชรานุกรและวิณา เตชะพนาคกร (2545) ได้กล่าวถึงแนวทางแก้ไขปัญหาความยากจนของรัฐบาลไว้ ดังนี้คือ นโยบายของรัฐบาลในการสร้างความเข้มแข็งของสังคมและเศรษฐกิจฐานราก ประกอบด้วยโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย การจัดตั้งธนาคารประชาชน การจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล โครงการประกันสุขภาพ 30 บาทรักษาทุกโรค การดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐ โดยมีวงเงินงบประมาณปี 2545 จำนวน 76,693.67 ล้านบาท เพื่อเน้นด้านการส่งเสริมอาชีพ การพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้เงินสนับสนุนการจัดทำแผนชุมชน วงเงิน 8,500 ล้านบาท เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจระดับชุมชน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง สร้างความเสมอภาค เป็นธรรมและมีความเท่าเทียมกันระหว่างคนจนและกลุ่มคนต่าง ๆ

ความยากจนของประเทศจากข้อมูลสำรวจพบว่า ส่วนใหญ่เกิดในพื้นที่ชนบท โดย 19% ของคนไทยในชนบทอยู่ในระดับยากจน ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติมาก ภาคอีสานมีสัดส่วนคนจนสูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับชาติถึง 2 เท่า ขณะที่กรุงเทพฯ มีคนจนน้อยกว่า 1% และคนใจในจังหวัดที่ยากจนที่สุด 17 จังหวัด คิดเป็น 2 ใน 3 ของคนจนทั้งประเทศ ความยากจนบางพื้นที่เป็นความยากจนแบบซ้ำซาก เพราะตอบสนองต่อการขยายตัวของเศรษฐกิจได้น้อยกว่าพื้นที่อื่น ขณะที่คนไทยส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์จากการเพิ่มขึ้นของจีดีพี ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับที่ 9 จึงเน้นว่าความยากจนไม่ได้มีสาเหตุมาจากการขาดรายได้อย่างเดียว แต่ยังเกิดจากความยากลำบากในการเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน ทรัพยากรรวมทั้งการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และเน้นให้มีการดำเนินมาตรการทางเศรษฐกิจที่เอื้ออาทรต่อคนจน พร้อมทั้งเพิ่มโอกาส การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างศักยภาพให้คนจนเข้มแข็ง มีภูมิคุ้มกัน สามารถพึ่งตนเองได้ (เวิลด์แบงก์ชี้หลังวิกฤตศินไทยจนเพิ่ม 3 ล้านคน, 2545)

1.2 ภาวะการขาดดุลทางการค้าของประเทศ

ดุลการค้า (Balance of Trade) คือ ผลต่างของบัญชีสินค้าและบริการขาเข้า กับขาออก ได้แก่ การเปรียบเทียบมูลค่าของสินค้าที่ประเทศหนึ่งส่งออกขาย (export) ให้ประเทศอื่นๆ กับมูลค่าของสินค้าที่ประเทศนั้นสั่งซื้อเข้ามาจำหน่ายว่ามากน้อยต่างกันเท่าไรในระยะ 1 ปี เพื่อเปรียบเทียบว่าตนได้เปรียบหรือเสียเปรียบ (net export = export - import)

ดุลการค้าเสียเปรียบ หรือขาดดุล ได้แก่ การที่ประเทศหนึ่งส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศ มีมูลค่าน้อยกว่าที่ส่งสินค้าเข้ามาอุปโภคบริโภค

เนื่องจากสินค้าของไทยเป็นสินค้าทางการเกษตรขั้นปฐม ได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตรที่ไม่ได้แปรรูป เราส่งสินค้าออกเป็นจำนวนมาก จึงจะสามารถซื้อสินค้าสำหรับอุตสาหกรรม

ประเภทเครื่องจักรกลได้ตั้ง 1 รายการ และประกอบกับประเทศไทยกำลังเร่งรัดพัฒนา สินค้าประเภทเครื่องจักรกลต่างๆ จึงมีความจำเป็นที่ต้องซื้อ เพราะเป็นสินค้าเพื่อการผลิต ซึ่งต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศปีละมาก ๆ ทำให้ไทยขาดดุลการค้ากับต่างประเทศมาก โดยเฉพาะกับประเทศอุตสาหกรรม (ดุลการค้า, www, 2545)

ด้านการส่งออก สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นเป็นตลาดที่สำคัญของสินค้าไทย เฉพาะสหรัฐอเมริกาคิดเป็น 21% ของมูลค่าสินค้าส่งออกทั้งหมด ตลาดญี่ปุ่นคิดเป็น 14% ของมูลค่าส่งออกทั้งหมด ทั้งสองประเทศสองตลาดรวมกันแล้วมีมูลค่ามากกว่า 1 ใน 3 ของมูลค่าส่งออกทั้งหมดของประเทศไทย สัดส่วนของภาคส่งออกเมื่อเทียบกับจีดีพีอยู่ที่ระดับ 53.9% ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูง หมายความว่ามูลค่าผลผลิตโดยรวมของประเทศประมาณครึ่งหนึ่งเป็นมูลค่าที่เกิดจากภาคส่งออก เมื่อผลิตสินค้าได้ร้อยละ 3.9 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน ในช่วงเวลาที่เศรษฐกิจโลกอยู่ในภาวะชะลอตัว ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น ต่างลดปริมาณการสั่งซื้อสินค้าจากไทย โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มอุตสาหกรรม เครื่องใช้ไฟฟ้าและเสื้อผ้าสำเร็จรูป ซึ่งสร้างรายได้ให้กับประเทศ ศักยภาพการส่งออกขึ้นอยู่กับคุณภาพของสินค้าไทย ที่ผู้ประกอบการต้องเร่งพัฒนาและปรับโครงสร้างการผลิต ให้มีความทันสมัยเพียงพอที่จะทำให้ได้รับความสนใจจากตลาด สาเหตุที่ทำให้การส่งออกของไทยต้องประสบภาวะวิกฤต เกิดจากปัจจัยภายในประเทศที่รื้อมาตรการเร่งด่วนเพื่อบรรเทาปัญหา และปัจจัยภายนอกคือประเทศคู่แข่ง อันยากต่อการแก้ไข (บรรพต หงษ์ทอง, 2544)

1.3 ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ภาคของประชาชน ภาคธุรกิจ อุตสาหกรรม การเงิน การธนาคาร และการค้า ล้วนแต่ประสบภาวะตกต่ำเต็มไปดด้วย ความเดือนร้อนและหนี้สิน ซึ่งกล่าวได้ว่า ภาคธุรกิจ ภาคนายทุน เป็นหนี้สินของชาติ เพราะหนี้สินของภาคเอกชนเหล่านี้ รัฐบาลเข้ามาช่วยเหลือ กอบกู้ ค่าประกัน จนหนี้สินเหล่านี้กลายเป็นหนี้สินของชาติ แต่ในภาคประชาชน ภาคของคนยากจนกลับไม่ได้ก่อหนี้ให้เป็นภาระของชาติ หรือส่วนรวม จะมีก็แต่หนี้สินของตนเองที่ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อหรือสร้างความเดือนร้อนแก่ประชาชนส่วนอื่น ๆ แม้ในภาวะวิกฤตประชาชนต้องถูกปลดออกจากงาน รายได้ตกต่ำ แต่กลายเป็นว่าการตกงานและการถูกลดรายได้เพื่อช่วยพยุงให้ภาคธุรกิจหลายๆ ส่วนอยู่รอดได้ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2544)

สำนักงานสถิติแห่งชาติ ได้ดำเนินการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัว โดยทำการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนมีนาคมถึงพฤษภาคม และเดือนสิงหาคมถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2544 เปรียบเทียบกับปี 2543 ผลการสำรวจพบว่าค่าใช้จ่ายของครัวเรือนทั่วประเทศมีค่าเฉลี่ยต่อเดือนเพิ่มขึ้นร้อยละ 1.8 โดยครัวเรือนทุกภาคมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น ยกเว้นในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ มีการใช้จ่ายลดลงในอัตราร้อยละ 3.7 ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอยู่ระหว่างร้อยละ 3-5 ส่วนภาคเหนือเพิ่มขึ้นเล็กน้อย สำหรับหนี้สินของครัวเรือนโดยรวมทั่วประเทศลดลงเพียงร้อยละ 0.2 ครัวเรือนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางมีหนี้สินเฉลี่ยลดลงประมาณร้อยละ 9-10 ในขณะที่ครัวเรือนในกรุงเทพฯ และ 3 จังหวัดรอบกรุงเทพฯ และภาคเหนือ มีหนี้สินเฉลี่ยเพิ่มขึ้นร้อยละ 5.6 และ 13.8 ตามลำดับ ส่วนภาคใต้มีหนี้สินเพิ่มขึ้นเพียงเล็กน้อย (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545)

1.4 ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท

สังคมไทยในอดีตเป็นสังคมเกษตรกรรม อยู่รวมกันเป็นครอบครัวใหญ่ที่มีคนอยู่ถึง 3 รุ่นขึ้นไป ความผูกพันในครอบครัวแน่นแฟ้น มีศูนย์อำนาจอยู่ที่ผู้มีอาวุโสสูงสุด มีผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัว และมีการสืบทอดอาชีพจากบรรพบุรุษไปสู่ลูกหลาน การเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศอุตสาหกรรมทำให้เกษตรกรจำนวนมาก เปลี่ยนอาชีพไปเป็นลูกจ้างในภาคอุตสาหกรรมและธุรกิจต่างๆ เพื่อให้มีรายได้ที่ดีขึ้น บางคนออกไปรับจ้างถึงต่างประเทศเพราะต้องการค่าจ้างที่สูงกว่า ในขณะที่มีการหลั่งไหลของผู้คนจากประเทศที่ยากจนกว่าเข้ามาหากินในบ้านเรา การย้ายถิ่นฐานของคนในวัยทำงานจากชนบทเข้าสู่เมืองใหญ่ เหลือไว้แต่คนแก่และเด็กอยู่ในชนบททำให้สภาพความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนไป เด็กไม่มีโอกาสอยู่กับแม่ คนแก่ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร เกิดความหวาดได้บ่อกว่าในอดีต ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนบ้านและญาติมิตรมีการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมลงแขกเกี่ยวข้าวเปลี่ยนไปเป็นระบบตัวใครตัวมัน หรือรับจ้างเพื่อเงินเท่านั้น การทำกิจกรรมรายย่อยถูกกลืนหายไปโดยบริษัทใหญ่ที่เข้ามาดำเนินกิจการทุกอย่างเป็นแบบอุตสาหกรรม นับเป็นความล้มเหลวของสังคมชนบทโดยสิ้นเชิง (เกษม ดันดิผลาชีวะ, 2539)

1.5 กำเนิดในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (2544) ได้ทรงให้ความหมายของ วัฒนธรรมว่า หมายถึง วิถีการดำเนินชีวิตของหมู่คณะหรือกลุ่มชนกลุ่มหนึ่ง เป็นแบบอย่างมาตรฐานเดียวกันที่สมาชิกในกลุ่มสังคมนั้นรู้ เข้าใจ และยอมรับใช้ร่วมกัน เป็นลักษณะการดำรงชีวิตที่ทำให้กลุ่มสังคมนั้นแตกต่างจากกลุ่มสังคมอื่นๆ วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น

ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไม่คงที่ การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรม คือ ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เป็นผู้สร้างสรรควัฒนธรรมนั้นๆ โลกปัจจุบันว่ามีการหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีโลกตะวันตกเป็นผู้ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ภาวะที่ทุกประเทศกำลังเผชิญอยู่ก็คือ ความพยายามรักษาวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนกับการเปลี่ยนไปตามกระแสโลก ทุณนิยมและวิทยาการตะวันตกเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ชีวิตทัศน์ของสังคมไทย พุทธศาสนาที่เคยเป็นพลังสำคัญในสังคมมีบทบาทลดถอยลง ค่านิยมที่เน้นการเดินสายกลาง การไม่สะสมทรัพย์มากเกินไป ไม่เน้นวัตถุนิยมเท่าการแบ่งปันเอื้อเฟื้อได้เลื่อมถอยไปจากสังคมไทย ความสามารถในการพึ่งตนเองของชุมชนหมู่บ้านลดน้อยลงเรื่อยๆ จนเกิดเป็นความเลื่อมโทรมของสังคมชนบท (เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี, สมเด็จพระ, 2544)

1.6 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

ปัจจุบันภาคธุรกิจของไทย มีวิสาหกิจจำนวนทั้งสิ้น ประมาณ 8.5 แสนแห่ง ในจำนวนนี้กว่าร้อยละ 99 เป็นวิสาหกิจขนาดกลางและย่อม (SMEs) คือมีการจ้างงานไม่เกิน 200 คนต่อแห่ง ส่วนใหญ่ของ SMEs ไทยมีปัญหาสภาพคล่องต่ำ ขาดแคลนแหล่งเงินทุน เนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีทุนจดทะเบียนต่ำ มาตรฐานทางบัญชียังไม่เป็นที่ยอมรับ สินทรัพย์มีขนาดเล็ก ทำให้ขาดหลักประกัน ในการกู้เงินจากสถาบันการเงินเอกชน ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา ภาครัฐบาลได้ให้การช่วยเหลือทางการเงิน โดยในปี 2543 กระทรวงการคลัง สนับสนุนการเงินในวงเงินให้สินเชื่อ และวงเงินค้ำประกันสินเชื่อ รวมทั้งสิ้น 50,300 ล้านบาท ต่อเนื่องจากปี 2542 ที่มีวงเงินช่วยเหลือทางการเงินทั้งสิ้น 35,000 ล้านบาท โดยการช่วยเหลือในปี 2543 แยกเป็นการให้สินเชื่อในวงเงิน 46,300 ล้านบาท และการค้ำประกันสินเชื่อในวงเงิน 4,000 ล้านบาท ซึ่งช่วยเหลือ SMEs ได้ประมาณ 29,700 รายแม้รัฐบาลจะดำเนินการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ในช่วงหลังวิกฤตเศรษฐกิจ แต่การช่วยเหลือดังกล่าว ก็อยู่ในวงจำกัดมาก (รัฐบาลส่งเสริม SMEs, 2544)

สาเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะถดถอยของภาคอุตสาหกรรมอย่างเร็วถึงขนาดนี้ คือขีดความสามารถในการแข่งขันค่อยๆ ลดลงมา เนื่องจากไม่ได้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องโดยในช่วงเศรษฐกิจเฟื่องฟู ปัจจัยต่างๆ ภายในประเทศได้เอื้ออำนวยให้ธุรกิจสามารถทำกำไรได้โดยไม่ต้องเร่งรัดปรับปรุงคุณภาพสินค้าแต่อย่างใด ในขณะที่ประเทศคู่แข่งต่างมีการปรับปรุงพัฒนาด้วยตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว ภาครัฐบาลได้จัดทำแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม พ.ศ. 2541-2545 มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและขยายบทบาทอุตสาหกรรมไทย ให้มีส่วนร่วมในการปรับปรุงสถานะทางสังคม โดยมีแนวทางในภาพรวมคือ มุ่งเน้นผลิตสินค้าระดับกลางและระดับสูง พัฒนาคุณภาพสินค้า ลดต้นทุนการผลิต ปรับปรุงการส่งมอบสินค้าให้รวดเร็ว ปรับปรุงประสิทธิภาพในการผลิต ปรับปรุงการบริหารจัดการธุรกิจ ยกกระดับความรู้ให้

สามารถรับเทคโนโลยีใหม่ กระจายการผลิตไปสู่ส่วนภูมิภาคและชนบท จัดตั้งกองทุนส่งเสริม MEs เพื่อเป็นกองทุนเงินนโยบายสนับสนุนการใช้จ่ายในเรื่องการส่งเสริมพัฒนา SMEs การจัดทำนโยบายและแผนส่งเสริม SMEs ตลอดจนการจัดทำแผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2543)

1.7 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

ความต้องการสภาพแวดล้อมที่ดีของแต่ละปัจเจกบุคคล มีความหลากหลายและแตกต่างกันไปทั้งในเขตเมืองและชนบท โดยขึ้นอยู่กับวิถีชีวิต สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละบุคคลในแต่ละพื้นที่ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้พัฒนาตัวชี้วัดระดับของสภาพแวดล้อมที่ดีที่จะทำให้คน “อยู่ดีมีสุข” โดยคำนึงถึงความจำเป็นพื้นฐานหลักในการดำรงชีวิตของคนใน 3 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัยและการได้รับบริการสาธารณสุขภาค ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และด้านสิ่งแวดล้อม (พวงแก้ว ปรีชาชนพจน์, สุเมธ เหลืองศิริมงคลและกานดา ชูเชิด, 2545)

ปัจจุบันสภาพแวดล้อมของประเทศ มีผลกระทบต่อสุขภาพและคุณภาพชีวิตจากการพัฒนาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ผลกระทบจากภัยธรรมชาติคือเหตุการณ์อุทกภัยและแผ่นดินถล่มที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง ดังนั้นมาตรการที่มีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมคือ การมีส่วนร่วมของชุมชน ห้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างแท้จริง และรัฐควรปรับบทบาทของตนเอง โดยให้การสนับสนุนทั้งในด้านวิชาการและการบริหารจัดการที่เป็นระบบต่อชุมชนและห้องถิ่น โดยเริ่มต้นจากการทำความเข้าใจในหลักการและเหตุผลกับผู้ก่อมลพิษ เพื่อให้ผู้ก่อมลพิษทุกคนมีส่วนร่วมรับผิดชอบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้น ซึ่งจะแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมได้รับการแก้ไขให้ดีขึ้น (บทสรุปสำหรับผู้บริหาร, 2544)

บริบทระดับห้องถิ่น

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน

ประวัติความเป็นมาของบ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา บ้านระกายเริ่มก่อตั้งมาประมาณ 300 ปีมาแล้ว ด้วยประมาณตามอายุของวัดประมวทรามณเฑียร ซึ่งชาวบ้านเรียกกันว่าวัดบ้านระกาย กล่าวกันว่าเมื่อเริ่มมาตั้งหมู่บ้านก็พบว่ามีวัดบ้านระกายอยู่ในพื้นที่อยู่แล้ว และปัจจุบันวัดบ้านระกายมีอายุกว่า 300 ปี ส่วนที่มาของชื่อหมู่บ้านที่ได้มาจากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่บ้านและผู้เฒ่าผู้แก่ในพื้นที่เล่าว่า เมื่อสมัยก่อนตอนที่เพิ่งเริ่มก่อตั้งหมู่บ้าน เมื่อครั้งยามพระอาทิตย์ใกล้จะตกดิน จะมองเห็นประกายแสงประหลาดแต่สวยงามปรากฏอยู่บนยอดหลังคาวัดเป็นประกายแสงระยิบระยับเรืองรอง จนชาวบ้านเกิดความ

ประหลาดใจเป็นอย่างนัก และต่อมาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านที่ตนอยู่ว่า “บ้านระกาย” ซึ่งมาจากแสงพระอุระยับและเป็นประกายนั่นเอง

คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งถิ่นฐานจนกลายเป็นหมู่บ้านระกายในปัจจุบันนี้ คือ ครอบครัวชินจอหอ ครอบครัวเคยจอหอ และครอบครัวไฝกระโทก ซึ่งเป็นครอบครัวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานและรุ่นลูกรุ่นหลานก็อยู่อาศัยมาจนถึงทุกวันนี้ คนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งหมู่บ้านนี้เป็นผู้ที่อพยพมาจากบ้านกระโทก ตำบลกระโทก อำเภอโซคชัย จังหวัดนครราชสีมา และย้ายมาจากบ้านจอหอซึ่งอยู่ในเขตพื้นที่ใกล้เคียงกัน เหตุที่ครอบครัวแต่ละกลุ่มนี้อพยพมาจากบ้านเดิม เพราะต้องการเข้ามาจับจองพื้นที่ว่างในการทำการเกษตร และเป็นที่อยู่อาศัย

1.2 สภาพปัจจุบัน

บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีทำเลที่ตั้งอยู่ในเขตความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ ซึ่งเป็นตำบลหนึ่งในเขตอำเภอเมืองนครราชสีมา บ้านระกายอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองนครราชสีมาเป็นระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือมีอาณาเขตติดต่อกับ ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ทิศใต้มีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านกล้วย หมู่ที่ 2 ตำบลจอหอ

ทิศตะวันออกมีอาณาเขตติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ และบ้านสระตราช หมู่ที่ 12

ทิศตะวันตกมีอาณาเขตติดต่อกับ บ้านหนองพิมาน หมู่ 13 ตำบลจอหอ

สำหรับการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 ได้แบ่งชุมชนออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่เป็นหมู่บ้านและส่วนที่เป็นบ้านจัดสรร บ้านระกายหมู่ที่ 6 มีเขตความรับผิดชอบในพื้นที่บ้านจัดสรรคือ หมู่บ้านโฮมการ์เด้น จากการที่มีหมู่บ้านจัดสรรอยู่ในเขตพื้นที่ทำให้การขยายตัวของชุมชนรวดเร็วกว่าปกติ เนื่องจากหมู่บ้านจัดสรรได้รับความสนใจจากบุคคลในเขตพื้นที่อื่นเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการย้ายถิ่นฐานเข้ามา

ลักษณะประชากร

จากเดิมประชากรที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่บ้านระกาย มีเพียงไม่กี่ครอบครัว และมีจำนวนประชากรเพียงไม่กี่สิบคนเท่านั้น แต่ปัจจุบันการขยายตัวของประชากรในเขตหมู่บ้านระกายมีการขยายตัวของประชากรรวดเร็ว ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันประชากรในหมู่บ้านมีจำนวน 249 ครอบครัว มีบ้าน 757 หลังคาเรือน มีประชากรที่อาศัยอยู่จริงในเขตพื้นที่หมู่บ้าน

947 คน สามารถแยกเป็นชาย 498 คน หญิง 449 คน ซึ่งสามารถแสดงไว้ใน
 ตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร		จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
ชาย		498	52.59
หญิง		449	47.41
อายุ			
1 วัน - 3 ปีเต็ม		57	6.02
3 ปี 1 วัน - 6 ปีเต็ม		75	7.92
6 ปี 1 วัน - 12 ปีเต็ม		99	10.45
12 ปี 1 วัน - 15 ปีเต็ม		35	3.70
15 ปี 1 วัน - 18 ปีเต็ม		60	6.34
18 ปี 1 วัน - 50 ปีเต็ม		473	49.95
50 ปี 1 วัน - 60 ปีเต็ม		81	8.55
60 ปี 1 วันขึ้นไป		67	7.07
3. มีสมาชิกเรียนนอกหมู่บ้านจำนวน 82 คน			
ระดับประถมศึกษาจำนวน		0	00.00
ระดับมัธยมศึกษาจำนวน		49	59.76
ระดับที่สูงกว่าระดับมัธยมศึกษาจำนวน		33	40.24

โรงเรียนและการศึกษา

บ้านระกายมีโรงเรียนระดับประถมศึกษาอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านจำนวน 1 แห่ง
 คือ โรงเรียนบ้านระกาย ก่อตั้งเมื่อปีพุทธศักราช 2525 ปัจจุบันโรงเรียนนี้มีครูจำนวน 9 คน
 โรงเรียนนี้มีครูจบการศึกษาระดับปริญญาตรีทั้งหมด แยกเป็นวิชาที่จบดังนี้

วิชาเอกคณิตศาสตร์	จำนวน	1	คน
วิชาเอกเกษตร	จำนวน	1	คน
วิชาเอกภาษาอังกฤษ	จำนวน	1	คน
วิชาเอกพละ	จำนวน	1	คน
วิชาเอกภาษาไทย	จำนวน	1	คน
วิชาเอกประถมวัย	จำนวน	2	คน
วิชาเอกประถมศึกษา	จำนวน	2	คน

จำนวนนักเรียนในโรงเรียนมีตั้งแต่ระดับชั้นอนุบาล 1 จนถึงระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

ชั้นอนุบาล 1	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	27 คน
ชั้นอนุบาล 2	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	34 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	27 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	31 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	31 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	12 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	19 คน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	มีจำนวน	1 ห้อง	มีนักเรียนจำนวน	12 คน

สุขภาพอนามัย

ด้านสุขภาพอนามัยของชาวบ้านในหมู่บ้านระกาย เป็นสิ่งที่ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญมากอีกด้านหนึ่ง เพราะเป็นตัวชี้วัดตัวหนึ่งว่า การพัฒนาชุมชนจะประสบความสำเร็จมากน้อยเพียงใด ปัญหาด้านการสาธารณสุขในบ้านระกาย ได้มีการดำเนินงานร่วมกับสถานีอนามัยประจำหมู่บ้าน คือ สถานีอนามัยบ้านระกาย ซึ่งตั้งอยู่ติดกับโรงเรียนบ้านระกาย โดยสถานีอนามัยได้รับการสนับสนุน ส่งเสริม จากส่วนราชการเช่น

- การอุดหนุนด้านสาธารณสุขตามโครงการควบคุมและป้องกัน โรคพิษสุนัขบ้า
- สนับสนุนสถานีอนามัย ในการทำกิจกรรมประเมินหมู่บ้านสุขภาพดี ถิ่นหน้าอย่างยั่งยืน

- ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพของตนเอง และชุมชน
- บริการฉีดวัคซีนตามที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด

แหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน

บ้านระกายหมู่ 6 ไม่มีหนองน้ำขนาดใหญ่ที่เกิดเป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติเหมือนหมู่บ้านอื่นๆ แต่ในปัจจุบันเมื่อมีหมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้น ก็ได้ขุดสระน้ำขนาดใหญ่ซึ่งสามารถนำได้ในปริมาณมาก อยู่หน้าหมู่บ้านจัดสรร ชาวบ้านเรียกว่าสระครก และในพื้นที่หมู่บ้านระกายมีแหล่งน้ำทั้งที่เป็นสาธารณะและเป็นของส่วนบุคคล คือ

มีบ่อน้ำตื้น	7 บ่อ	สามารถนำน้ำมาใช้ได้ตลอดทั้งปี
มีบ่อน้ำบาดาล	2 บ่อ	สามารถนำน้ำมาใช้ได้ตลอดทั้งปี
มีสระน้ำ	1 สระ	สามารถนำน้ำมาใช้ได้ตลอดทั้งปี

สภาพที่ดิน

จากแผนที่แสดงความเหมาะสมของดินกับพืชเศรษฐกิจ แสดงที่ดินบริเวณหมู่บ้านระกาย จากกรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จัดเป็นหน่วยที่ดินที่ 20sa และ 40sa

หน่วยที่ดินที่ 40sa นี้ เป็นกลุ่มชุดดินที่มีเนื้อดินเป็นพวกดินร่วนปนทราย สีดินเป็นสีน้ำตาล สีเหลือง หรือสีแดง บางแห่งอาจพบจุดปะสีในดินชั้นล่าง ซึ่งเกิดจากต้นกำเนิดดินจำพวกตะกอนลำน้ำ พบบริเวณพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบจนถึงพื้นที่ลาดเชิงเขา เป็นดินลึกมีการระบายน้ำดี มีความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดจนถึงกรดแก่ มีค่าความเป็นกรด ค่า 4.5 - 5.5

ปัญหาสำคัญในการใช้ประโยชน์ที่ดินของหน่วยที่ดินนี้ ได้แก่ เนื้อดินค่อนข้างเป็นทราย พืชที่ปลูกมีโอกาสเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำได้ง่าย ดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ และในบริเวณที่มีความลาดชันสูงจะเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินได้ง่าย

จากกลุ่มชุดดินที่ 40sa พบว่าดินพื้นที่ที่เหมาะสมหรือเหมาะสมปานกลาง สำหรับพืชบางชนิด เนื่องจากเป็นดินเค็มหรือมีศักยภาพเป็นดินเค็ม ควรมีการเลือกชนิดพืชที่จะนำมาปลูก และนำมาตรการในการป้องกันและแก้ไขดินเค็มมาใช้

ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของบ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา แต่เดิมบ้านระกายเป็นทุ่งหญ้ากว้างและมีต้นไม้มาก แต่ปัจจุบันทุ่งหญ้าที่เคยมีอยู่กลายเป็นที่ทำการเกษตรของชาวบ้าน ส่วนต้นไม้มีอยู่น้อยมากเนื่องจากการตัดทิ้งเพื่อใช้ในการ

และปรับพื้นที่เพื่อใช้ในการทำเกษตรกรรม ส่วนพื้นที่สาธารณะตามสภาพแวดล้อม ปัจจุบันสำคัญอย่างหนึ่งซึ่งต้องอนุรักษ์และดูแลรักษาให้อยู่ในสภาพที่สมดุลในเขตท้องที่ เพื่อแหล่งพักผ่อนหย่อนใจสำหรับราษฎร โดยมีการดำเนินงานตามโครงการดูแลรักษาและปลูกเพิ่มเติมในพื้นที่สาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ และโครงการจัดทำสวนหย่อมวนรอบที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล

ระบบสาธารณูปโภค

การไฟฟ้า

ระบบไฟฟ้าของหมู่บ้านระกายหมู่ 6 ไฟฟ้าได้เข้ามาสู่หมู่บ้านเมื่อปี พ.ศ. 2510 สำหรับด้านองค์การบริหารส่วนตำบลจ้อหอ มีหน้าที่รับผิดชอบในการติดตั้งและจัดหาอุปกรณ์ไฟฟ้าสาธารณะ เพื่อติดตั้ง ซ่อมแซม ให้แสงสว่างตามถนน ตรอก ซอย และพื้นที่สาธารณะต่าง ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกปลอดภัยแก่ชาวบ้านในหมู่บ้านระกาย ปัจจุบันประชาชนในหมู่บ้านระกายมีไฟฟ้าใช้ครบทุกครัวเรือน

การประปา

ระบบน้ำประปา การประปาของหมู่บ้านระกายหมู่ที่ 6 เข้ามาสู่หมู่บ้านเมื่อ พ.ศ. 2519 ประชาชนในเขตพื้นที่บ้านระกายใช้ประปา ร่วมกับการประปาบ้านกล้วย ซึ่งเป็นการประปาของหมู่บ้านใกล้เคียง สำหรับประชาชนในเขตบ้านระกายมีประปาใช้ทุกครัวเรือน

การคมนาคม

เส้นทางการคมนาคมที่สำคัญของบ้านระกายหมู่ 6 คือ ถนนรัตนพิธานเป็นถนนคอนกรีตตัดผ่านหมู่บ้าน ซึ่งแยกมาจากถนนสายหลักเป็นถนนสายตรงที่เชื่อมต่อกับเขตเทศบาลตำบลจ้อหอและตัดผ่านหมู่บ้านหมู่ที่ 6, 2, 12, 11 และ 10 มีถนนแยกเข้าสู่ภายในชุมชนอีกที และมีถนนเลี้ยวเมืองสาย สามแยกปักธงชัย-จ้อหอ เป็นทางหลวงที่สร้างใหม่เพื่อช่วยระบายการจราจรของรถยนต์ บรรเทาปัญหาการจราจรติดขัด โดยตัดผ่านพื้นที่ หมู่ที่ 2, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 15 บ้านระกายใช้บริการรถโดยสาร ซึ่งเป็นรถสองแถวสายนอก คือ หนองออก-โคราช ในอัตราค่าบริการโดยสารคนละ 5 บาท

1.3 ด้านเศรษฐกิจ

ด้านเศรษฐกิจของหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 อาชีพครั้งแรกของชาวบ้านที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่บ้านระกายคือ การทำนา ทำไร่ ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพที่ทำสืบต่อกันมาบ้างคือ ชาวบ้านเลิกทำอาชีพทำสวนและทำไร่ เหตุที่เลิกมีสาเหตุมาจากเมื่อประมาณปี พ.ศ. 2534 มีนายหน้าเข้ามาซื้อที่ดินในราคาที่สูง ทำให้ชาวบ้านหลาย

ครอบครัวชายที่กินทำกินของคน จึงทำให้ไม่มีที่ทำไร่ทำสวน ชาวบ้านของหมู่บ้านระกายมีการประกอบอาชีพต่างๆ ดังนี้คือ

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของจำนวนครอบครัวของประชากรจำแนกตามลักษณะของการประกอบอาชีพ

ลักษณะของการประกอบอาชีพ	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
อาชีพรับจ้าง	184	73.90
อาชีพทำนา	50	20.08
อาชีพค้าขาย	15	6.02

ชาวบ้านในหมู่บ้านระกายที่มีอาชีพทำนา แต่ไม่มีที่ทำกินเป็นของตนเองมีจำนวน 10 ครอบครัว ส่วนครอบครัวที่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองหรือแบ่งให้เช่า แบ่งได้ตามจำนวนที่ดินดังนี้

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของประชากรจำแนกตามลักษณะของการมีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง

จำนวนที่ทำกินเป็นของตนเอง	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
มีที่ดินจำนวน 1-5 ไร่	10	4.02
มีที่ดินจำนวน 6-10 ไร่	20	8.03
มีที่ดินจำนวน 11-20 ไร่	20	8.03

ชาวบ้านส่วนใหญ่ที่ประกอบอาชีพทำนา จะทำนาประเภทนาดำ ซึ่งมีพื้นที่ในการทำนาทั้งหมด 250 ไร่ ได้ผลผลิตปีละประมาณ 125 เกวียน มีการซื้อปุ๋ยเคมีปีละ 40 กระสอบ เมื่อว่างจากการทำเกษตรกรรมชาวบ้านจะเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปตามพื้นที่การเกษตรอื่นๆ หรือตามโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมควบคู่ไปกับอาชีพรับจ้าง บางส่วนก็ประกอบอาชีพค้าขาย หรืออาจทำเป็นอุตสาหกรรมภายในครัวเรือน เช่น การทอเสื่อ ทำตุ๊กตาปูนปลาสเตอร์ เป็นต้น

ส่วนชาวบ้านที่ทำการเลี้ยงสัตว์ จะมีผลผลิตต่อปีดังนี้

เลี้ยงวัวจำนวน 2 ครอบครัว	ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้านประมาณ	77,000	บาทต่อปี
เลี้ยงเป็ดจำนวน 3 ครอบครัว	ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้านประมาณ	57,000	บาทต่อปี
เลี้ยงไก่จำนวน 6 ครอบครัว	ได้ผลผลิตทั้งหมดบ้านประมาณ	30,400	บาทต่อปี

รายได้ของประชาชนในหมู่บ้านต่อปีในแต่ละครอบครัวโดยสรุปรวมประมาณตามตารางดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละประชากรจำแนกตามลักษณะของรายได้ต่อปี

จำนวนรายได้ ต่อ ปี (บาท)	จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
30,001 - 50,000	39	15.66
50,001 - 100,000	60	24.10
มากกว่า 100,000	150	60.24

1.4 ด้านวัฒนธรรมและค่านิยมของชาวบ้าน

วัดและประเพณี

บ้านระกายหมู่ที่ 6 มีวัดประจำหมู่บ้านคือวัดประมวลาธาราม หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่า วัดระกาย วัดระกายเป็นวัดที่มีความเก่าแก่มากทั้งโบราณสถานและโบราณวัตถุ ซึ่งในปัจจุบัน ที่วัดได้มีการสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์เพื่อเก็บ โบราณวัตถุที่สำคัญไว้ให้ประชาชนรุ่นหลังได้ศึกษาและหาความรู้จาก โบราณสถานและ โบราณวัตถุต่อไป

เมื่อถึงช่วงงานเทศกาล ชาวบ้านระกายก็จะมาทำการประกอบพิธีทางศาสนาที่วัดกันคับคั่ง บางเทศกาลมีการจัดงานวัดและชมมโหรีสพอีกด้วย ซึ่งแยกประเพณีการทำบุญในแต่ละเดือนดังนี้

งที่ 5 การทำบุญประเพณีของสมาชิกในหมู่บ้านในแต่ละเดือน

เดือน	ทำบุญประเพณี
มกราคม	วันขึ้นปีใหม่
กุมภาพันธ์	วันมาฆบูชา
มีนาคม	ตรุษไทย
เมษายน	สงกรานต์
พฤษภาคม	วิสาขบูชา
กรกฎาคม	อาสาฬหบูชา , วันเข้าพรรษา
สิงหาคม	วันแม่
พฤศจิกายน	วันลอยกระทง
ธันวาคม	วันพ่อ

ชาวบ้านระกาย จะพร้อมใจกัน ไปทำบุญที่วัดและร่วมกันทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อพัฒนาวัดและพัฒนาจิตใจอยู่เป็นประจำ ทำให้ชาวบ้านยึดวัดเป็นศูนย์กลางในการจัดทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมถึงการประชุมคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านก็มีการจัดที่วัด และมีเจ้าอาวาสเป็นผู้ร่วมสังเกตการณ์ทุกครั้ง

1.5 ผู้นำและการเมืองการปกครอง

บ้านระกายหมู่ 6 อยู่ในเขตการปกครองขององค์การบริหารส่วนตำบลจอหอ ซึ่งมีจำนวนบุคลากรในตำแหน่งทางการปกครองดังนี้

สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล	2	ตำแหน่ง
ส่วนการคลังองค์การบริหารส่วนตำบล	1	ตำแหน่ง
ส่วนโยธาองค์การบริหารส่วนตำบล	1	ตำแหน่ง
พนักงานส่วนตำบล	4	ตำแหน่ง
ข้าราชการตามโครงการถ่ายโอน	1	คน
ลูกจ้างประจำและชั่วคราว	7	คน
ลูกจ้างตาม โครงการเพิ่มขีดความสามารถฯ	3	คน

ส่วนผู้นำและการปกครองในหมู่บ้าน มีทีมปฏิบัติงานบ้านระกาย หมู่ที่ 6
ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เข้ามาบริหารดังนี้

นายกา	ไทยโคกสูง	ตำแหน่ง	ผู้ใหญ่บ้าน
นายพอง	กฤษหมื่นไวย	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นางเอียง	ชัยจอหอ	ตำแหน่ง	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
นายสืบ	กริตกลาง	ตำแหน่ง	สมาชิก อบต.
นายประคอง	หม่อมกระโทก	ตำแหน่ง	สมาชิก อบต.
นางสายชล	อานกำปิง	ตำแหน่ง	อสม.
นางสมมุง	นวลบริบูรณ์	ตำแหน่ง	ตัวแทนกลุ่มสตรี
นายวิเชียร	ระเบียบโพธิ์	ตำแหน่ง	ฝ่ายการศึกษา
นายฮวด	ถาจอหอ	ตำแหน่ง	ฝ่ายการคลัง
นายประสิทธิ์	หมวกหมื่นไวย	ตำแหน่ง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายโปร่ง	แย้มจอหอ	ตำแหน่ง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายสมหวัง	ไชยวาส	ตำแหน่ง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายลำพอง	ทับแมลง	ตำแหน่ง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายมนัส	มาตรโคกสูง	ตำแหน่ง	ผู้ทรงคุณวุฒิ
นายสัมฤทธิ์	มาตรโคกสูง	ตำแหน่ง	ตัวแทนกลุ่มปศุสัตว์
นายบัวพา	ยิ่งแก่นวาส	ตำแหน่ง	ตัวแทนกลุ่มเกษตรกร

รายชื่อเหล่านี้คือทีมปฏิบัติงานของหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 เป็นคณะกรรมการ
ได้ซึ่งผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ และมาจากกลุ่มตัวแทนต่างๆ เพื่อเข้าใจปัญหาและ
สามารถนำไปปรับปรุงพัฒนาให้การบริหารงานหมู่บ้านมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.6 ความเข้มแข็งของชุมชน

ผลจากการเก็บข้อมูลตาม บร. 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน กรณี
ศึกษากันบ้านระกาย หมู่ที่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา มีดังนี้

1. สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี ประเด็นความสามัคคีของชุมชนจากการ
เก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก ดูได้จากการที่ชุมชนมีกิจกรรมงานเทศกาลที่
ต้องอาศัยความร่วมมือแรงร่วมใจกัน เช่น การจัดงานประจำปีที่วัด

2. สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ประเด็นความสามัคคีของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ดูได้จากการเกิดคดีลักทรัพย์ของคนในบ้านมีน้อยมาก
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี ประเด็นการยกย่องคนทำความดีของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก ดูได้จากการยกย่องถึงคนที่เป็นแบบอย่างไต่คนที่ทำความดีในหมู่บ้าน
4. สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ประเด็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก ดูได้จากการที่สมาชิกในชุมชนมีการรวมกลุ่มเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกัน เช่นกลุ่มชาวนา เมื่อมีการรวมกลุ่มเช่นนี้ ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับสมาชิก มีอำนาจในการต่อรองและกำหนดราคาเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
5. สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่ม การหาความรู้เพิ่มเติมของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชน สมาชิกในชุมชนมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม จากการที่หน่วยงานราชการจัดอบรมต่าง ๆ จะมีสมาชิกที่เป็นคณะกรรมการหรือตัวแทนสมาชิกเข้าร่วมอบรมจำนวนครั้ง 3 ครั้งต่อปี
6. สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ การมีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้ของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชน พบว่าบ้านระกายสมาชิกทุกครอบครัวสามารถประกอบอาชีพหาเลี้ยงครอบครัวได้
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน จากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนในประเด็นนี้ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นจะส่งผลมาสู่ชุมชน สมาชิกในชุมชนจะมีความสามัคคี มีความซื่อสัตย์ และรู้จักเสียสละเพื่อส่วนรวม
8. ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน บ้านหนองพินานมีการจัดตั้งกลุ่มจากปีก่อนมีอยู่ 2 กลุ่ม และในปีนี้มีการจัดตั้งกองทุนเงินล้านเพิ่มขึ้น
9. ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา ประเด็นการประชุมสมาชิกของชุมชนจากการเก็บข้อมูลความเข้มแข็งของชุมชนอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง เนื่องจากมีการประชุมและรับฟังความคิดเห็นปีละประมาณ 2-3 ครั้ง
10. ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ชุมชนมีโอกาสได้ช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาสบ้าง เป็นการหยิบยื่นน้ำใจให้กัน แต่ไม่สามารถช่วยเหลือได้ตลอดเวลา

11. ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม สมาชิกในชุมชนมีความเห็นว่าผู้นำ
 ชนมีคุณธรรมและมีความยุติธรรม เนื่องจากผู้นำที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ มีการ
 บัณฑิตนเพื่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อถือและเป็นแบบอย่างในการดำเนินการต่างๆ ในชุมชน
12. ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดย
 ชาติในชุมชน สมาชิกในชุมชนมีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ดูได้จากกรณีที่ชาวบ้านช่วยกันแก้ไข
 ทางการทำประชาคมหมู่บ้าน

ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบ A

หน่วยระบบ A คือหน่วยการประเมินระดับหมู่บ้าน

2.1.1 ผลประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

(1) นโยบาย ระเบียบแนวทางปฏิบัติ

การที่รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมา
 นั้น เพื่อส่งเสริมและสร้างลักษณะนิสัยการอดออม ความซื่อสัตย์ ความเอื้ออาทร และให้การ
 ดำเนินงานเป็นไปด้วยความคล่องตัว มีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนโดย
 รวม จึงเห็นควรให้ดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล โดยการกำหนดระเบียบการและ
 ขั้นตอนกระบวนการจัดตั้งของกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ที่ 6 เพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ
 กองทุนหมู่บ้าน เข้ามาดำเนินการบริหารงานให้กองทุนเกิดขึ้นได้ตามวัตถุประสงค์ และ
 นโยบายของรัฐบาล

(2) การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์ในช่วงแรก ชาวบ้านได้ทราบข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับ
 กองทุนหมู่บ้านจากการติดตามข่าวสารทางสื่อมวลชน ทั้งทางวิทยุ โทรทัศน์ เนื้อหาสาระที่ได้รับ
 ทราบเป็นเรื่องเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน ประโยชน์ที่ได้รับจาก
 โครงการ จากนั้นจะได้รับข่าวสารโดยตรงจากผู้นำชุมชน เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้ง
 กองทุนหมู่บ้านต่อไป

(3) คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

ประกาศรับสมัครเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็น
 ประธานในการกล่าวเปิดประชุม และประกาศให้ที่ประชุมได้รับทราบถึงผลการสมัครรับเลือกตั้ง
 เป็นคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2544 เวลา 19.30 น. ณ วัด
 ประมวลราษฎร์ เพื่อเข้าไปดำเนินการบริหารกองทุนหมู่บ้าน จำนวน 15 คน

(4) การเตรียมความพร้อม การสร้างความรู้ ความเข้าใจแก่ชาวบ้าน

เริ่มแรกเกิดจากการเตรียมงานในระดับจังหวัด จากนั้นมีการประชาสัมพันธ์ ความพร้อมของประชาชนและหมู่บ้าน โดยการแจกเอกสาร ประชุมผู้นำท้องถิ่นและ ผู้เริ่มก่อตั้งกองทุน เอกสารที่ผู้เริ่มก่อตั้งกองทุนได้รับนั้นเป็นแนวทางและกระบวนการในการ เลือกคณะกรรมการและจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน ผู้เริ่มก่อตั้งกองทุน ได้รับหนังสือระเบียบ นักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ระเบียบเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 รวมทั้งระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและ ชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วย การจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติและ ระเบียบเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 เมื่อทราบรายละเอียดจึงนำมาทำความเข้าใจและเตรียม ามพร้อมทั้งชาวบ้านอีกครั้ง

(5) เงิน 1 ล้านบาท

เปิดบัญชีเงินฝากกองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 กับธนาคารออมสิน สาขา นครราชสีมา เลขที่บัญชี 06-4301-20-189373-0 ได้รับเงิน โอนเข้าบัญชีจากรัฐบาลเมื่อวันที่ 12 พฤศจิกายน 2544

(6) เงินทุนสะสมอื่นๆ ของหมู่บ้าน มีดังนี้

1. กองทุนกลุ่มเกษตรกรทำนา มีเงินสะสมจำนวน 102,000 บาท
2. กองทุนฉาบปลวกหมู่บ้าน มีเงินสะสมจำนวน 11,000 บาท

(7) บัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน

บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 ชื่อนายชานนท์ โขมโนทัย เพศ ชาย อายุ 23 ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจ จาก มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล ความสามารถพิเศษด้านคอมพิวเตอร์และโทรศัพท์มือถือ

2.1.2 ประเมินกระบวนการ (Process Indicator)

(1) การจัดทำระเบียบกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการ การร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้าน คณะกรรมการ กองทุนได้ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านระกาย โดยพิจารณาจากระเบียบสำนัก นายกรัฐมนตรี ระเบียบกองทุนฉบับหมู่บ้าน และระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุน หมู่บ้านอื่นๆ และได้ร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านระกายขึ้น รวมทั้งสิ้น 45 ข้อ และจะนำไปเสนอต่อที่ประชุมประชาคมในวันที่ 12 กรกฎาคม 2544

(2) การจัดทำเอกสารขอขึ้นทะเบียน

วันที่ 13 กรกฎาคม 2544 คณะกรรมการทุกฝ่ายร่วมกันประชุมปรึกษาหารือ ทำข้อมูลในแบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน ให้คณะกรรมการได้ประเมินความ
 มในค้านต่าง ๆ ของหมู่บ้านรวมทั้งให้ข้อมูลรายละเอียดตามความเป็นจริงสำหรับให้คณะ
 มาตรการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองใช้ในการกำหนดนโยบาย และแนวทางในการพัฒนา
 งานให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

(3) ระบบบัญชีกองทุน

เหรียญกษาณิกและผู้ช่วยเหรียญกษาณิกกองทุนเป็นผู้มีหน้าที่จัดทำบัญชีกองทุน รวบรวม
 เก็บดูแลรักษาเงินและรายได้ของกองทุน พร้อมทั้งควบคุมการใช้จ่ายเงินของกองทุนให้เป็นไป
 เปรียบรอบและเกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งกองทุนได้ทำบัญชีไว้ 3 ประเภทดังนี้

- (1) บัญชีเงินฝากออมทรัพย์
- (2) รายรับและรายจ่ายของกองทุน
- (3) สินทรัพย์และหนี้สินของกองทุน

(4) การรับสมาชิก

การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- (1) ยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน
- (2) คณะกรรมการกองทุน เป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิก
 และจะแจ้งบุคคลนั้นให้ชำระค่าธรรมเนียมแรกเข้า ค่าหุ้น และเงิน
 รับฝากภายใน 7 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งให้เข้าเป็นสมาชิก
- (3) คณะกรรมการจะรับสมัครสมาชิกทุก 3 เดือน ในวันที่ 5 ของเดือน
 ที่รับสมัคร

คุณสมบัติของสมาชิก

- (1) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะโดยมีอายุยี่สิบปีบริบูรณ์
- (2) เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านระกาย หมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง
 จังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี ก่อนการจัดตั้ง
 กองทุน
- (3) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของ
 กองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- (4) เป็นผู้พร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- (5) เป็นผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก

(6) เป็นผู้คดทอน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุนเป็นสำคัญ คณะกรรมการกองทุน คัดค่าธรรมเนียมแรกเข้ากับสมาชิกทั้งที่เป็นปัจเจกบุคคล กลุ่มและหรือองค์กรชุมชนเป็นรายๆ ละ 50 บาท โดยสมาชิกจะต้องชำระเมื่อได้รับการพิจารณาให้เป็นสมาชิก และจะต้องชำระภายใน 3 วัน นับจากวันที่ได้รับแจ้งจากคณะกรรมการกองทุน

(5) การหมดสภาพสมาชิก

(1) ตาย

(2) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ลาออกจากคณะกรรมการกองทุน

(3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ

(4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสาม ของผู้ร่วมประชุม

(5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรปักษ์หรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด

(6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก

(7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในกรรมการพิจารณา

สมาชิกผู้ไม่มีหนี้สินหรือภาระผูกพันใดๆ กับกองทุนทั้งในฐานะผู้กู้หรือผู้ค้ำประกัน อาจขอลาออกจากการเป็นสมาชิกของกองทุนได้โดยแสดงความจำนงเป็นหนังสือต่อคณะกรรมการ

(6) การทำทะเบียนสมาชิก

การทำทะเบียนสมาชิกของกองทุนหมู่บ้านระกาย จัดทำโดยเหรียญกษาปณ์ซึ่งจะจัดทำตามการสมัครก่อนหลังและนำข้อมูลทั้งหมดบันทึกลงในทะเบียนสมาชิก

(7) ขั้นตอนการขอกู้

1. สมาชิกที่ประสงค์จะขอกู้เงินจะต้องจัดทำโครงการ เพื่อขอกู้เงินจากคณะกรรมการกองทุน โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน

2. ลักษณะ โครงการสมาชิกสามารถยื่นขอกู้เงินตามประเภทของการกู้ยืม การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างงานและหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉิน และความจำเป็นเร่งด่วน และต้องมีลักษณะหรือคุณสมบัติ คือ เป็นโครงการที่สามารถดำเนินการได้จริง มีความเป็นไปได้ทางการตลาด และสามารถเห็นได้ชัดว่ามีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

(8) การคัดเลือกผู้กู้

1. ประวัติและอุปนิสัย ความซื่อสัตย์ รักษาคำพูด ขยันหมั่นเพียร ตั้งใจทำงาน ไม่เสเพล ไม่เล่นการพนัน ไม่เคยมีประวัติเสียหายทางการเงิน มีความรู้ และมีประสบการณ์ในธุรกิจที่ทำ

2. หลักประกัน บุคคลที่จะค้ำประกันควรมีฐานะทางการเงินดี มีความรับผิดชอบ น่าเชื่อถือ

3. ความสามารถในการชำระหนี้ พิจารณาจากรายได้ รายจ่าย แต่ละเดือนว่า เหลือพอที่จะชำระหนี้ได้หรือไม่

4. เงินทุนของผู้ขอกู้ที่เตรียมสะสมไว้สำหรับประกอบธุรกิจ ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับจำนวนเงินลงทุนทั้งหมด

(9) การโอนเงินให้ผู้กู้

เมื่อคณะกรรมการกองทุนมีมติ อนุมัติเงินกู้ตามคำขอกู้ที่เสนอให้ คณะกรรมการกองทุนดำเนินการดังนี้ (แบบสำเนาคำขอกู้ไปธนาคาร)

1. แจ้งให้สมาชิกผู้ขอู้ทราบ เพื่อให้สมาชิกผู้ขอกู้เงิน ไปเปิดบัญชีเงินฝากออมทรัพย์กับธนาคารที่รับผิดชอบ และให้สมาชิกแจ้งหมายเลขบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ให้กรรมการกองทุนหมู่บ้านทราบ (ในกรณีที่สมาชิกมีบัญชีเงินฝากออมทรัพย์อยู่กับธนาคารผู้รับผิดชอบอยู่ ก็ให้ถือใช้บัญชีเงินฝากเดิมที่มีอยู่)

2. เมื่อคณะกรรมการกองทุนได้รับทราบเลขบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ จากสมาชิกแล้วให้จัดทำหนังสือส่งจ่ายเงินกู้ และ โอนเงิน ไปยังธนาคารที่รับผิดชอบพร้อมทั้งแนบสำเนาแบบคำขอเงินกู้ยืมเงิน (สัญญาเงินกู้)

3. ธนาคารที่รับผิดชอบเมื่อได้รับหนังสือส่งจ่ายเงินกู้และ โอนเงิน จากคณะกรรมการกองทุนแล้ว ตรวจสอบความถูกต้องของผู้มีอำนาจในการส่งจ่ายและ โอนเงินอย่างเคร่งครัด เมื่อตรวจสอบความถูกต้องจึงดำเนินการ โอนเงิน ตามคำสั่งของคณะกรรมการกองทุนเข้าบัญชีออมทรัพย์ของสมาชิก ที่ได้รับการอนุมัติเงินกู้เข้าบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ของสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่ได้รับการอนุมัติ

(10) การรับชำระหนี้

1. หากผู้กู้กู้เกินวงเงิน 20,000 บาท ต้องมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน
2. ในกรณีที่ผู้กู้ผิดสัญญาต้องเสียดำปรับร้อยละ 0.50 บาทต่อวัน
3. การชำระคืนเงินกู้ ให้ผู้กู้ส่งเงินคืนพร้อมดอกเบี้ยภายในหนึ่งปี

4. เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ คณะกรรมการจะแจ้งให้ผู้กู้ทราบล่วงหน้า สามสิบวันก่อนถึงกำหนดชำระหนี้

5. เมื่อถึงกำหนดชำระหนี้ผู้กู้ไม่นำเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยมาชำระ คณะกรรมการจะทำหนังสือเตือนสามครั้งและแจ้งให้ผู้ค้ำประกันทราบ

(11) การส่งเสริมการใช้เงินกู้

กองทุนหมู่บ้านระกาย ยังไม่มีการส่งเสริมการใช้เงินกู้ เนื่องจากสมาชิกผู้กู้ส่วนใหญ่ นำเงินไปลงทุนในการประกอบอาชีพเดิมที่ทำอยู่

(12) การแนะนำวิธีการทำธุรกิจ

กองทุนหมู่บ้านระกาย ยังไม่มีการแนะนำวิธีการทำธุรกิจให้แก่ผู้กู้ เนื่องจากขาดผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ

(13) การช่วยหาตลาด

กองทุนหมู่บ้านระกายยังไม่มีการช่วยหาตลาดให้แก่ผู้กู้ เนื่องจากส่วนใหญ่ผู้กู้ นำเงินไปใช้ในการประกอบอาชีพเดิมซึ่งมีตลาดรองรับอยู่แล้ว

(14) การตรวจสอบการใช้จ่ายเงิน

กองทุนหมู่บ้านระกาย มีคณะกรรมการในพื้นที่เป็นผู้ดูแลการใช้จ่ายเงินของผู้กู้ เนื่องจากเป็นคนในพื้นที่จึงสามารถตรวจสอบได้ง่าย

(15) การจัดสรรผลประโยชน์

การจัดสรรกำไรสุทธิประจำปี เมื่อสิ้นปีทางบัญชีของกองทุนและได้ปิดบัญชี ตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไปแล้ว ปรากฏว่ากองทุนมีกำไรสุทธิ คณะกรรมการ กองทุนจะนำกำไรสุทธิมาจัดสรรได้ ดังนี้

- (1) เป็นเงินปันผลค่าหุ้นในอัตราร้อยละ 20
- (2) เป็นเงินประกันความเสี่ยงในอัตราร้อยละ 20
- (3) เป็นทุนเพื่อสมทบกองทุนในอัตราร้อยละ 20
- (4) เป็นทุนการศึกษาและพัฒนาอาชีพในอัตราร้อยละ 20
- (5) เป็นทุนเพื่อผู้สูงอายุ คนพิการ คนยากจนในอัตราร้อยละ 10
- (6) เป็นเงินตอบแทนแก่ คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านในอัตราร้อยละ 10

2.1.3 ผลประเมินผลผลิต (Product Indicator)

(1) จำนวนสมาชิกกองทุน

กองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 372 คน เนื่องจากชาวบ้านมีความไว้วางใจในการจัดตั้งกองทุนจึงทำให้กองทุนหมู่บ้านระกาย มีสมาชิกมากเมื่อเทียบกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดในหมู่บ้าน

(2) จำนวนผู้ได้เงินกู้

กองทุนหมู่บ้านระกายปัจจุบันมีผู้ได้รับเงินกู้จำนวน 86 ราย ซึ่งคณะกรรมการได้พิจารณาจากความยากจนและค้อยโอกาส จำนวนผู้กู้ทั้งหมด นำเงินไปดำเนินการประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมดังนี้

1. การเกษตร	จำนวน	17	ราย
2. ค้าขาย	จำนวน	43	ราย
3. อุตสาหกรรมในครอบครัว	จำนวน	5	ราย
4. การบริการ	จำนวน	21	ราย

(3) ยอดเงินที่ให้กู้

เมื่อได้รับเงินกองทุน 1 ล้านบาทจากรัฐบาลเข้าบัญชีกองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 แล้วทางคณะกรรมการได้ปล่อยเงินให้สมาชิกกู้ ซึ่งมียอดเงินรวมที่ให้กู้ในปัจจุบันจำนวน 762,635 บาท ซึ่งแยกจำนวนเงินตามอาชีพได้ดังนี้

1. การเกษตร	จำนวน	151,000	บาท
2. ค้าขาย	จำนวน	288,491	บาท
3. อุตสาหกรรมในครอบครัว	จำนวน	79,290	บาท
4. การบริการ	จำนวน	243,854	บาท

(4) จำนวนผู้ชำระคืนตามกำหนด

จำนวนสมาชิกผู้กู้ทั้งหมด 86 ราย นำเงินมาชำระคืนตามกำหนดเวลาคิดเป็นร้อยละ 100 มีเพียงบางรายที่ขอผ่อนผันการชำระแต่ก็นำเงินมาคืนตามกำหนดเวลาผ่อนผัน

(5) ยอดเงินที่มีการชำระคืน

ยอดเงินรวมที่มีการชำระคืนเป็นเงินต้นจำนวน 318,637 บาท และได้รับดอกเบี้ยจากเงินกู้ยืมจำนวน 38,185.13 บาท

(6) การทุนสะสม

ปัจจุบันกองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 มีเงินที่สมาชิกรักษาฝากสะสมเพื่อเงินกองทุนจำนวน 3 ส่วนคือ

1. เงินรับฝาก ปัจจุบันมีเงินคงเหลือจำนวน 500 บาท
2. เงินค้ำหุ้น ปัจจุบันมีเงินค้ำหุ้นจำนวน 23,00 บาท เงินค้ำหุ้นได้มาจากสมาชิกรนำเงินมาซื้อหุ้นของกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งกำหนดราคาไว้หุ้นละ 10 บาท
3. เงินค่าธรรมเนียม ปัจจุบันมีเงินคงเหลือจำนวน 3,410 บาท

(7) การใช้เงินตามวัตถุประสงค์

สมาชิกผู้กู้เงินไปใช้ตามวัตถุประสงค์ในการยื่นคำขอกู้เงิน ทราบได้จาก การไปสังเกตพบว่า สมาชิกผู้กู้ที่ขอยื่นเรื่องนำเงินไปขยายกิจการเช่น เลี้ยงเป็ด เลี้ยงไก่ สมาชิกผู้กู้มีลูกเป็ดและลูกไก่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

(8) ทักษะคติของชุมชนต่อกองทุน

จากการที่ได้ศึกษาและสังเกตเกี่ยวกับทักษะคติ รวมทั้งความคิดเห็นของชาวบ้าน สมาชิกกองทุน คณะกรรมการ และผู้มีส่วนร่วมในการจัดตั้ง ส่วนใหญ่มีความเห็นว่ายบายในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมา นั้น เป็นสิ่งที่ดีสามารถช่วยเหลือชาวบ้านที่มีฐานะยากจน ค่อยโอกาส ให้นุคคลกลุ่มนี้ได้มีโอกาสและได้รับความเท่าเทียมในการประกอบกิจการ หรือพัฒนาเพิ่มเติมอาชีพให้มีความพร้อมและเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าเดิม เป้าหมายของกองทุนเป็นสิ่งที่ทำให้ศักยภาพของหมู่บ้านระกายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนช่วยให้ชาวบ้านไม่ต้องไปซื้อปุ๋ยหรือเมล็ดเป็นเงินเชื่อที่มีราคาแพง อีกทั้งอัตราดอกเบี้ยของกองทุนถูกกำหนดขึ้นโดยความคิดเห็นของชาวบ้านว่า เป็นอัตราที่พวกเขาสามารถจ่ายได้อย่างไม่เดือดร้อน มีการจัดสรรเงินกองทุนให้กระจายไปในหมู่บ้าน เงินที่ชาวบ้านชำระคืนในแต่ละเดือนก็สามารถนำไปช่วยผู้ที่ต้องการเงินทุนรายอื่นในหมู่บ้านได้อีกด้วย เป็นการจัดสรรเงินให้หมุนเวียนเป็นระบบอยู่ในชุมชน

(9) ความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดจากกองทุนหมู่บ้าน

1. มีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการนำเงินไปลงทุน
2. ยกระดับการศึกษาให้สมาชิกในหมู่บ้าน โดยเฉพาะลูกหลานสมาชิกผู้กู้
3. เกิดการบริหารงานกองทุนที่มีประสิทธิภาพ

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบ B

หน่วยระบบ B คือหน่วยการประเมินระดับบุคคล (ผู้กู้)

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยการประเมินระดับบุคคล

(1) อาชีพเดิม

จากการสัมภาษณ์สมาชิกผู้มีส่วนใหญ่สมาชิกมีอาชีพเดิม คือการทำงานเกษตร เช่น ปลูกข้าว เลี้ยงวัว เป็นต้น

(2) สมาชิกในครอบครัว

ครอบครัวของสมาชิกผู้มีส่วนใหญ่ยังเป็นครอบครัวขนาดใหญ่อยู่ มีสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วย ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ แม่ ญาติ ซึ่งเป็นครอบครัวขนาดใหญ่ที่มีอยู่น้อยมากในสังคมไทยปัจจุบัน

(3) สภาพการอยู่อาศัย

สภาพการอยู่อาศัย ส่วนใหญ่สมาชิกผู้มีส่วนใหญ่มีบ้านเป็นของตนเอง เนื่องจากบ้านที่อยู่อาศัยเป็นมรดกตกทอดมาจนถึงลูกหลาน

(4) รายได้ของครอบครัว

รายได้ของครอบครัวของสมาชิกผู้มีส่วนใหญ่จะอยู่ระหว่าง 54,000-100,000 บาท ต่อปี

(5) หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน

หนี้สินของครอบครัวก่อนกู้เงินกองทุน ส่วนใหญ่สมาชิกผู้กู้จะเป็นหนี้กับสถาบันการเงิน เช่น ธนาคารประชาชน ซึ่งเป็นโครงการของธนาคารออมสิน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ และมีเงินกู้ในระบบในบางครอบครัว

2.2.2 ผลประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Indicator)

(1) จำนวนเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติ

วงเงินกู้ตามประเภทของการกู้ยืม การพัฒนาอาชีพ การสร้างงาน การสร้างงาน และหรือเพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ให้แก่สมาชิกรายหนึ่งในวงเงินไม่เกินสองหมื่นบาท

ในกรณีที่คณะกรรมการกองทุน มีมติเห็นควรอนุมัติเงินกู้อย่างใดเกินกว่าสองหมื่นบาท คณะกรรมการกองทุนจะเรียกประชุมสมาชิก เพื่อให้สมาชิกพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด แต่ทั้งนี้การอนุมัติเงินกู้อย่างหนึ่งต้องไม่เกินห้าหมื่นบาท

โครงการที่สมาชิกยื่นขอกู้ ตามการบรรเทาเหตุฉุกเฉินและความจำเป็นเร่งด่วน ต้องเป็นการกู้เฉพาะกรณีเพื่อประโยชน์ตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร แต่จะให้เงินกู้เพื่อการสุรุ่ยสุร่ายหรือการเก็งกำไรไม่ได้ ในวงเงินรายละไม่เกิน 3,000 บาท

(2) จำนวนเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้

สมาชิกผู้ถือหุ้นใหญ่มีเงินลงทุนนอกเหนือจากเงินกู้ เนื่องจากสมาชิกผู้ถือหุ้นมีการประกอบกิจการอยู่ และนำเงินกู้ไปใช้ในการต่อยอด

(3) วัตถุประสงค์การกู้เงินตามโครงการ

สมาชิกผู้ถือหุ้นใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการขอกู้ยืมเงินกองทุน เพื่อนำไปใช้ในโครงการพัฒนาอาชีพ ส่วนใหญ่จะนำเงินไปซื้อพันธุ์สัตว์เพิ่มเติม ขยายกิจการที่ทำอยู่ให้ใหญ่ขึ้น และมีรายได้มากยิ่งขึ้น

(4) สถานที่ วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพ

สมาชิกผู้ถือหุ้นมีสถานที่ วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ในการประกอบอาชีพอยู่แล้วบางส่วน แต่ไม่เพียงพอแก่ความต้องการในหลายๆ ด้าน จึงเป็นเหตุให้ต้องยื่นเรื่องขอกู้เงินจากกองทุนเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนา ปรับปรุง สถานที่ ซื้อวัสดุและอุปกรณ์เพิ่มเติม รวมทั้งซื้อวัตถุดิบได้มากขึ้น

(5) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ

สมาชิกผู้ถือหุ้นเกือบทั้งหมดมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพมากกว่า 1 ปี เพราะความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ เป็นเกณฑ์หนึ่งที่ใช้ในการตัดสินอนุมัติเงินกู้ ถ้าสมาชิกผู้ถือหุ้นมีประสบการณ์ ทักษะและความชำนาญมาก ก็จะเป็นปัจจัยที่ดีอย่างหนึ่งในการประกอบอาชีพ

2.2.3 ผลประเมินกระบวนการ (Process Indicator)

(1) การใช้จ่ายเงินกู้

การใช้จ่ายเงินกู้ยืมของสมาชิกผู้ถือหุ้น สมาชิกผู้ถือหุ้นนำเงินกู้ยืมจากกองทุนหมู่บ้านไปใช้ในการพัฒนาอาชีพด้านการค้าขาย บริการและการเกษตร เพื่อพัฒนาให้กิจการเติบโตและทันสมัยมากยิ่งขึ้น

(2) การหาความรู้เพิ่มเติม

สมาชิกผู้ถือหุ้นใหญ่จะได้รับความรู้เพิ่มเติมโดยไม่รู้ตัว เนื่องจากเมื่อได้ประกอบอาชีพเดิมและได้นำเงินมาพัฒนาอาชีพ ทำให้สมาชิกผู้ถือหุ้นได้รับความรู้ในด้านการบริหารจัดการเงิน และการพัฒนากิจการ

(3) การหาตลาด

การหาตลาดของผู้ถือหุ้น ถ้าสมาชิกผู้ถือหุ้นขายของชำส่วนใหญ่จะเป็นการขายของอยู่ที่บ้าน เนื่องจากสมาชิกผู้ถือหุ้นคิดเป็นสถานที่ที่ดีที่สุด ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในเรื่องค่าเช่าเพิ่มเติม แต่ถ้าเป็นการขายสินค้าทางการเกษตรจะนำไปขายที่ตลาดจอหอ

(4) การทำบัญชีการใช้จ่ายเงิน

สมาชิกผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ไม่มีการทำบัญชีการใช้จ่ายเงินในครอบครัว หรือเรื่องส่วนตัว แต่จะทำบัญชีในเรื่องเกี่ยวกับกิจการ เป็นการบันทึกค่าใช้จ่ายแบบง่าย ๆ ไม่มีหลักการมากมายนัก

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยประเมินระดับบุคคล (ผู้ถือหุ้น)

(1) ผลโดยตรงที่ได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้ถือหุ้น

สมาชิกผู้ถือหุ้นมีรายได้จากการนำเงินผู้ไปลงทุนในกิจการ และผู้ถือหุ้นบางส่วนที่นำเงินผู้ไปใช้ในการพัฒนาอาชีพ เช่น นำเงินผู้ที่ได้ไปซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และวัตถุดิบใหม่ เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ

(2) ผลทางอ้อมที่ได้จากการใช้เงินตามวัตถุประสงค์ของการผู้ถือหุ้น

สมาชิกผู้ถือหุ้นมีเงินทุนในการประกอบอาชีพ ทำให้ได้ประกอบอาชีพต่อไปและมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจการเพิ่มมากขึ้น

3. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากกองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ 6

1. เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และพัฒนาอาชีพ
2. เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างคณะกรรมการและสมาชิกกองทุน
3. เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชน
4. สร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในด้านเศรษฐกิจ
5. มีสำนึกในการพึ่งพาตนเอง

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(1) การเกิดกองทุน

การบรรลุเป้าหมาย ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในด้านการเกิดกองทุนนั้น เกิดจากกองทุนหมู่บ้านระกายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน มีทัศนคติที่ดีต่อกองทุนหมู่บ้าน มีวัตถุประสงค์ในการสร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนาอาชีพ มีสนับสนุนกองทุน และมีสมาชิกสมัครเป็นจำนวนมาก

(2) ระบบบริหารกองทุน

ระบบการบริหารกองทุน มีคณะกรรมการบริหารกองทุนตามจำนวนที่กำหนด มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามขั้นตอน มีระเบียบการบริหารกองทุน ร่วมกันสร้างระเบียบและมีการกำหนดระเบียบการบริหาร

(3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

ด้านการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองพบว่า ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง และนำเอาหลักความรู้มาใช้ในการประกอบอาชีพ มีความเข้าใจในเรื่องการพึ่งพาตนเอง ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยในการบริหารงานกองทุน

(4) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

ด้านการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพบว่า มีการกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับกองทุนหมู่บ้าน โดยทำความเข้าใจว่ากองทุนเป็นของสมาชิกทุกคน ไม่ใช่ของรัฐบาล ดังนั้นทุกคนต้องช่วยกันจัดการบริหารกันเอง

(5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

การมีศักยภาพและความเข้มแข็ง เกิดได้จากหลายทางด้วยกัน คือศักยภาพเดิมของบริบท สำหรับหมู่บ้านระยะสภาพป่าไม้ ดิน หนองน้ำ จำนวนประชากร รวมทั้งระบบสาธารณูปโภคมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ส่วนศักยภาพด้านการดำเนินงานของกองทุนเท่าที่ผ่านมามีจำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น มีการพัฒนาอาชีพที่เคยทำอยู่มากขึ้น

4.2 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้เริ่มจากคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ปรึกษา และสมาชิกของกองทุน ทุกฝ่ายต้องร่วมเรียนรู้ร่วมกันในการบวนการจัดตั้งกองทุน คณะกรรมการ เรียนรู้และทำความเข้าใจกับคณะกรรมการระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อนำความรู้มาทำความเข้าใจกับชาวบ้าน คณะกรรมการต้องเลือกตั้งประธานและกรรมการในตำแหน่งต่างๆ เพื่อดำเนินการบริหารกองทุน จากนั้นสรรหาผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้มีความรู้เกี่ยวกับการเงิน การธนาคาร เงินฝาก เงินกู้ สินเชื่อ เพื่อให้คำปรึกษาแนะนำคณะกรรมการได้ คณะกรรมการปรึกษาหารือกับผู้ทรงคุณวุฒิและที่ปรึกษาของกองทุนในด้านต่าง เช่นด้านนิติกรรม ด้านการบริหาร ด้านการทำบัญชี เกิดการเรียนรู้กันเป็นเครือข่ายโยงใยกันอยู่ภายในกองทุนหมู่บ้าน

คณะกรรมการกองทุนได้ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านระยะกาย โดยพิจารณาจากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ระเบียบกองทุนฉบับหมู่บ้าน และระเบียบข้อบังคับของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านอื่นๆ และได้ยกร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุนหมู่บ้านระยะกายขึ้น ซึ่งกระบวนการร่างระเบียบข้อบังคับ คณะกรรมการต้องเรียนรู้กับหมู่บ้านอื่นๆ เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับระเบียบต่อไป

4.3 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์

4.3.1 ปัจจัยด้านบวก

1. การมีกองทุนอยู่แล้วภายในหมู่บ้าน จะทำให้สะดวกในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของสมาชิก และง่ายต่อการจัดตั้ง
2. มีหลักนโยบายในการบริหารงานกองทุน จากระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีเกี่ยวกับระเบียบคณะกรรมการและระเบียบการจัดตั้งกองทุน
3. การมีศักยภาพในด้านบริบทชุมชน ถือเป็นปัจจัยบวกในการส่งเสริมการบรรลุวัตถุประสงค์ ในเรื่องการเตรียมความพร้อมของหมู่บ้าน
4. คณะกรรมการมีความยุติธรรม มีความโปร่งใสในการทำงานและมีความรับผิดชอบ
5. สมาชิกผู้กู้เงินกู้ไปใช้จ่ายได้ตรงกับวัตถุประสงค์ในแบบคำขอกู้
6. สมาชิกผู้กู้มีความรับชอบ นำเงินที่กู้ยืมไปนำส่งทุกเดือน

4.3.2 ปัจจัยด้านลบ

1. การประชาสัมพันธ์ในหมู่บ้านยังกระจายไม่ทั่วถึง ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านไม่สามารถทราบนโยบายและวัตถุประสงค์ได้ชัดเจนนัก
2. การจัดทำประชาคมยาก เนื่องจากสมาชิกในหมู่บ้านไม่มีเวลาร่วมทำประชาคม จึงทำให้ขั้นตอนในการจัดตั้งกองทุนต้องใช้เวลาานาน
3. จำนวนเงินไม่พอสำหรับให้สมาชิกในหมู่บ้านกู้ได้ตามสัดส่วน เนื่องจากบางหมู่บ้านมีจำนวนประชากรเยอะกว่าหมู่บ้านอื่น แต่มีจำนวนเงินให้กู้เท่ากัน

4.4 แนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้กองทุนหมู่บ้านระกาย หมู่ 6 เกิดการพัฒนาหมู่บ้านที่เหมาะสม

แนวทางที่จะช่วยส่งเสริมให้กองทุนหมู่บ้านระกาย เกิดการพัฒนา คือ ความซื่อสัตย์ ซื่อตรง ของชาวบ้านทุกคน จะทำให้เงินกองทุนหมู่บ้านอยู่ได้อย่างยั่งยืนและเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับชาวบ้าน ส่วนผู้ที่กู้ยืมเงินและส่งชำระเงินครบตามกำหนดสังคมก็จะยอมรับว่าเป็นผู้มีความซื่อสัตย์ น่าไว้วางใจ และอาจส่งผลถึงกิจการงานที่ทำอยู่ก็ได้ ส่วนแนวทางอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้กองทุนหมู่บ้านเกิดการพัฒนา คือ ชาวบ้านมีความร่วมแรงร่วมใจในการทำประโยชน์เพื่อส่วนร่วมมากขึ้น มีความเสียสละ และรู้จักถ่อมตน สร้างโอกาสและพัฒนาตัวเอง อีกทั้งยังส่งผลไปถึงสังคมชุมชนของตนเองอีกด้วย

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านระกายหมู่ 6 ตำบลจอหอ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

สรุป

1.1 สรุปภาพรวมของกองทุน

สรุปภาพรวมของกองทุนหมู่บ้านระกาย จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถสรุปและดูได้จาก ผลการดำเนินงานของกระบวนการจัดตั้งกองทุน การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน การร่างกฎระเบียบและจัดทำคู่มือประเมินความพร้อมของหมู่บ้าน อีกทั้งทราบจากการดำเนินกิจกรรมหลักของกองทุนหมู่บ้านระกาย ผู้ริเริ่มจัดตั้งกองทุน ผู้นำชุมชน ชาวบ้านทุกคน มีความพร้อมในการทำตามขั้นตอนของกระบวนการจัดตั้ง ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการเข้าร่วมประชุมและร่วมกันคัดเลือกคณะกรรมการ ร่วมกันร่างระเบียบข้อบังคับของกองทุน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชน ว่าชุมชนมีความเข้มแข็งในด้านความสามัคคี ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

กองทุนหมู่บ้านระกาย เป็นกองทุนที่มีความสามารถในการบริหารจัดการงานกองทุน ซึ่งจะเห็นได้จากที่กองทุนหมู่บ้านระกาย เป็นกองทุนแรกในตำบลจอหอที่ได้รับการพิจารณาโอนเงินจำนวนหนึ่งล้านบาทมาให้สมาชิกได้กู้ยืมก่อนหมู่บ้านอื่นในตำบล นานถึง 3 เดือนด้วยกัน เนื่องจากกองทุนและชุมชนมีความพร้อมในด้านต่างๆ จึงส่งผลให้กองทุนมีความก้าวหน้าในการบริหารกองทุน มีประสิทธิภาพในการจัดการกองทุน

1.2 สรุปบทบาทของกองทุนในการพัฒนาผู้กู้

บทบาทของกองทุนหมู่บ้านในการพัฒนาสมาชิกผู้กู้ของหมู่บ้านระกาย จะเห็นได้จากการที่สมาชิกผู้กู้มีโอกาสในด้านอาชีพมากขึ้น สมาชิกผู้กู้สามารถนำเงินทุนที่ได้ไปพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้มากขึ้น พัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดีของตนเองและครอบครัว สามารถนำเงินทุนไปต่อยอดให้กิจการขยายตัวไปในทิศทางที่ดีขึ้น มีเงินทุนหมุนเวียนไม่ต้องไปกู้เงินนอกระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง ทำให้ต้นทุนในการผลิตต่ำ สมาชิกผู้กู้สามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้โดยไม่ขัดสน ครอบครัวมีความอบอุ่นซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานที่จะส่งผลให้สังคมมีการ

วมกันอย่างสงบและมีความสุข สมาชิกมีความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปรีกษาหารือ เปลี่ยนความคิดเห็นและช่วยกันแก้ไขปัญหในด้านอาชีพของสมาชิกผู้กู้ ซึ่งมีการจัดรวมกลุ่ม เปลี่ยนความคิดระหว่างสมาชิกผู้กู้ที่มีอาชีพเดียวกัน เพื่อเล่าถึงปัญหาและแนวทางในการแก้ไข

1.3 สรุปบทบาทของกองทุนในการพัฒนาชุมชน

กองทุนเงินล้านมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนโดยรวม ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจาก กองทุนเงินล้านมีส่วนในการพัฒนาสมาชิกผู้กู้ เมื่อสมาชิกมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ย่อม ผลให้ชุมชนมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปตาม โครงสร้างทางสังคม และเศรษฐกิจ อัน เป็นผลทำให้ชุมชนมีระดับความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีความรู้และทักษะที่สูงขึ้นกว่าเดิม ก่อนที่จะมี ครงการกองทุนเงินล้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านไม่ได้สนใจในเรื่องของชุมชนและสังคมมากนัก แต่เมื่อกองทุนเงินล้านเข้ามาสู่หมู่บ้าน ชาวบ้านถูกจัดให้มีส่วนร่วมในการบริหารและดำเนินงาน ของกองทุน มีการจัดเวทีประชาคมแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังปัญหา จากเดิมซึ่งเป็น ปัญหาที่ต่างคนต่างคิด แต่เมื่อมีสังคมทุกคนช่วยกันหาแนวทางในการแก้ไขปัญหเพราะนับจากนี้ ปัญหาเกี่ยวกับการบริหารและดำเนินการของกองทุน จะกลายเป็นปัญหาและผลประโยชน์ของ ชาวบ้านทุกคน ทำให้ทุกคนตระหนักว่าคนเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน และกองทุนก็เป็นของ ชาวบ้านทุกคนด้วยเช่นกัน

2. อภิปรายผล

2.1 การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนหมู่บ้านระกาย ได้แก่

(1) การเกิดกองทุน

เกิดการกองทุนหมู่บ้านระกาย เกิดขึ้น โดยการร่วมแรงร่วมใจของสมาชิกใน ชุมชน และได้รับการช่วยเหลือจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอและจังหวัด

(2) ระเบียบบริหารกองทุน

ระเบียบบริหารกองทุน เกิดจากคณะกรรมการและสมาชิกในหมู่บ้านร่วมกันร่าง ระเบียบข้อบังคับ และนำมาทำประชาคม

(3) การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง

สมาชิกกองทุนเกิดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง โดยนำหลักการเศรษฐกิจแบบ พอเพียงเข้ามาใช้ในการดำเนินกิจการ

(4) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ

สมาชิกกองทุนได้รับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจ เนื่องจากสมาชิกนำ เงินไปใช้ในการประกอบกิจการ และมีรายได้มากขึ้น ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินนอกระบบที่ อัตราดอกเบี้ยสูง

(5) การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็ง

สมาชิกมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งในเรื่อง การแลกเปลี่ยนความคิด โดยการ
และการประชุม พบว่าในการทำประชามหมู่บ้านชาวบ้าน ได้พบและ ได้แลกเปลี่ยนความ
ใน อีกทั้งยังได้เสนอความคิดในที่ประชุม

2.2 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ ได้แก่

2.2.1 ปัจจัยด้านบวก

1. ความพร้อมเกี่ยวกับบริบทชุมชน
2. การกำหนดการจัดสรรผลประโยชน์
3. สมาชิกผู้ผู้นำเงินไปใช้ตรงตามวัตถุประสงค์
4. คณะกรรมการกองทุนทำงานด้วยความยุติธรรม
5. ได้รับการช่วยเหลือจากพัฒนากรและเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ
6. การประชาสัมพันธ์ที่สามารถเข้าถึงชาวบ้าน

2.2.2 ปัจจัยด้านลบ

1. คณะกรรมการขาดประสบการณ์และความรู้ ในด้านการบริหาร
กองทุน รวมทั้งด้านการบัญชี
2. สมาชิกบางพื้นที่ไม่สามารถเข้าร่วมในการจัดประชุม
3. การเป็นหนี้สินจากแหล่งเงินกู้ยืมระบบ
4. มีผู้สนใจสมัครเป็นสมาชิกน้อย

2.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้

การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ เริ่มจากคณะกรรมการ ผู้ทรงคุณวุฒิ
ที่ปรึกษา และสมาชิกของกองทุน ทุกฝ่ายต้องมีการเรียนรู้ร่วมกัน และทำความเข้าใจกับคณะ
อนุกรรมการระดับอำเภอและจังหวัดเพื่อนำความรู้มาทำความเข้าใจกับชาวบ้าน การที่แต่ละฝ่ายได้
ศึกษาและเรียนรู้กระบวนการในการบริหารกองทุน และนำความรู้ที่ถ่ายทอดต่อกันไปเพื่อให้
เข้าใจในแนวทางปฏิบัติเดียวกัน จึงทำให้เกิดเครือข่ายของการเรียนรู้

2.4 ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชน

ต้องมีการรวมกลุ่มของชาวบ้าน เป็นองค์กรของชาวบ้าน การรวมกลุ่มควรเกิด
จากปัญหาความต้องการของชาวบ้านเอง และสมาชิกกลุ่มควรมีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน มีแนว
ทางการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกัน กลุ่มที่เกิดขึ้นอาจจะเป็นกลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่ม
ออมทรัพย์ กลุ่มร้านค้า กลุ่มธนาคารข้าว หรือกลุ่มเกษตรกรก็ได้ การที่ชาวบ้านรวมกลุ่ม

นี้ ก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับสมาชิกกลุ่ม เห็นได้จากการที่กลุ่มเกษตรกรทำนา รวมตัวกันทำให้มีอำนาจต่อรองเรื่องราคาได้มาก ไม่ว่าจะเป็นการซื้อปุ๋ย หรือการขายข้าว เป็นต้น

สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าเป็นผู้นำแล้ว ไม่ว่าจะเป็นผู้นำทางการหรือไม่เป็นทางการ ต้องมีความซื่อสัตย์ ต่อให้สมาชิกในชุมชนมีความเชื่อถือ จึงจะช่วยให้การดำเนินการในชุมชนประสบผลสำเร็จของความซื่อสัตย์ของผู้นำนี้ ตามทัศนคติของชาวบ้าน เห็นว่ามีความสำคัญมากเพราะผู้นำเป็นที่ยึดถือศรัทธาของชาวบ้าน ถ้าผู้นำบอกกล่าวแนะนำหรือกำหนดให้ชาวบ้านกระทำการใดๆ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะเชื่อฟังและปฏิบัติตาม ดังนั้นถ้าผู้นำเป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เสียสละเพื่อส่วนรวมแล้ว เชื่อว่าสามารถทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้อย่างแน่นอน

2.5 ผลโดยตรงและผลกระทบต่างๆ คือ

(1) ผลโดยตรง (Immediate Result)

สมาชิกผู้กู้ได้รับอนุมัติเงินกู้ และนำเงินกู้ไปประกอบอาชีพ ก่อให้เกิดรายได้เพิ่ม เมื่อมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ก็สามารถส่งผลให้สมาชิกผู้กู้นำเงินมาชำระคืนให้แก่กองทุน และเลี้ยงดูครอบครัวได้ดีขึ้น

(2) ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

สมาชิกผู้กู้สามารถนำเงินกู้ ไปพัฒนาอาชีพและนำเงิน ไปชำระหนี้จากแหล่งเงินกู้อื่นๆ ได้

(3) ผลกระทบโดยอ้อม (Indirect Impact)

สมาชิกผู้กู้มีประสบการณ์จากการทำงานมากขึ้น เนื่องจากได้รับเงินกู้ไปพัฒนาอาชีพทำให้สามารถประกอบอาชีพได้ต่อไป

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 การบริหารจัดการกองทุน

1. ด้านการจัดสรรผลประโยชน์แก่คณะกรรมการทุน คณะกรรมการกองทุนได้รับเงินปันผลจากการบริหารกองทุนจำนวนร้อยละ 10 ของดอกเบี้ย ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนน้อยมาก เมื่อเทียบกับค่าใช้จ่ายที่คณะกรรมการต้องเสียไปกับกองทุน จึงควรเพิ่มเงินจัดสรรในส่วนของคณะกรรมการ

2. การทำงานของคณะกรรมการ กรรมการบางส่วนทำงานหนักมากและต้องรับผิดชอบในด้านการเงินสูง แต่กรรมการบางส่วนไม่เคยมีปฏิบัติหน้าที่เลย จึงควรจัดสรรผลประโยชน์ให้แก่กรรมการที่ทำงาน

3. การกำหนดค่าปรับสำหรับสมาชิกผู้กู้ ที่ไม่ส่งเงินตามระยะเวลาที่กำหนด
ตั้งค่าปรับเป็นอัตราที่แน่นอนตามระยะเวลาที่เกิน เนื่องจากมีสมาชิกผู้กู้บางรายส่งไม่ตรงตาม
นัดเกือบทุกงวด
4. คณะกรรมการควรปล่อยเงินกู้ให้กับชาวบ้านที่ยากจนมากๆ แต่มีความขยัน
เอาจริงโอกาสให้ชาวบ้าน ได้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น
5. การเขียนเอกสารในการขอกู้ยืมเงิน ควรมีตัวอย่างแสดงไว้ให้สมาชิกผู้ต้อง
กรู้ยืมได้ทำความเข้าใจ และควรมีผู้ชำนาญในด้านนิติกรรม

3.2 การนำเงินกู้ไปพัฒนากิจการอาชีพของสมาชิกกองทุน

1. ควรหาผู้เชี่ยวชาญในด้านการแนะนำเทคนิควิธีการในด้านต่างๆ เช่นด้าน
การตลาด การค้าขายและการบริการ มาอบรมการพัฒนาอาชีพให้แก่สมาชิกกองทุน
2. ควรมีการตลาดใหม่ๆ ให้กับสมาชิก เพื่อให้สมาชิกมีโอกาสได้รับ
รายได้มากยิ่งขึ้น เพราะมีตลาดมารองรับสินค้ามากขึ้น
3. สมาชิกผู้กู้ควรนำเงินกู้ไปพัฒนา ปรับปรุงกิจการให้ดียิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- พัฒนาเศรษฐกิจ [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก: http://www/dnfe5.nfe.go.th/ilp/so02/so02_4.html
- บัณฑิตพิศชิวะ. (2539). ครอบครัวยุคใหม่กับแนวโน้มในอนาคต. *ใกล้หมอ*. 20(6):61-63.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาการวิจัยชุมชน*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *ชุดวิชาสารนิพนธ์*. พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี:เอส อาร์ พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2544). *คณจกคือสินทรัพย์ของชาติ*.
- คนรุ่นใหม่. (5 สิงหาคม 2545). *มติชน* :10.
- คุณการคำ [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก: <http://www.moc.go.th/thai/dbe/economic/bot.html>
- เทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี,สมเด็จพระ. (2544). *วัฒนธรรมไทยในกระแสวัฒนธรรมโลก*. *สุโขทัยธรรมาธิราช*. 14(74) : 5-11.
- แนวทางการแก้ไขปัญหาความยากจนอย่างยั่งยืน [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : <http://www.welfareforall.org/art/php3?num=12&p=1>.
- แนวทางการศึกษา “สื่อ” วัฒนธรรม[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : <http://www.sac.or.th/projects/title/Adventures.html>.
- บทสรุปภาวะเศรษฐกิจ[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://www.oae.go.th/about/economy_status/economy_45.html.
- บทสรุปสำหรับผู้บริหาร. (2544). สำนักงานสิ่งแวดล้อม.
- บรรพต หงษ์ทอง. (2544). *เร่งส่งออกฟื้นเศรษฐกิจ*. *กรงสถานการณ์*. 1(1):1-7.
- ปิดศูนย์การค้าประกันสินเชื่อ SMEs : สู่งกองทุนค้าประกันสินเชื่อ SMEs การช่วยเหลือ SMEs หลังวิกฤตเศรษฐกิจ [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://business.siam2you.com/article/b_scb/index.

ก้าว ประชาชนพจน์, คู่มือ เหลืองศิริมงคลและการดา เตชะพนาคกร. (2545). สภากวเขตล่อม
ของคคนไทย. เศรษฐกิจและสังคม. 39(1) : 57-66.

าสตรกรบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล่อม [ออนไลน์]. (2545). ได้จาก :
http://www.nesdb.go.th/data/plan9/content_page.html.

าสตรกรบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : <http://www.nesdb.go.th/data/data/plann9/data/M6.doc>.

ร. (มิถุนายน 2545). ค่านิยมไทย. รวมพลัง :10.

ภกาทัดทำทราย.(ม.ป.ป.). โครงการพัฒนาคุณภาพในกลุ่ม SMEs. มาตรฐานระบบคุณภาพ
ขั้นพื้นฐาน ก้าวแรกสู่ความสำเร็จของธุรกิจอุตสาหกรรม.

บาลส่งเสริม SMEs[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://www.business.siam2you.com/article/b_SME/index.asp?num=12&p=1.

วิทย์ อวิรุทธ์วรกุล, ทีปรัตน์ วัชรากูรและวิณา เตชะพนาคกร. (2545). ความยากจนปัญหาที่
สำคัญยิ่งของการพัฒนา. เศรษฐกิจและสังคม. 39(1) ซ 37 — 44.

เอด์แบงก์ชี้หลังวิกฤตคคนไทยจนเพิ่ม 3 ล้านคน. (31 พฤษภาคม 2545). กรุงเทพธุรกิจ.

ภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย. (2543). แนะนำแนวทางเพื่อความอยู่รอดของ SMEs .

สภาอุตสาหกรรม. 9(53):46-57.

สรุปผลเบื้องต้นการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน. (2543). สำนักงานสถิติแห่ง
ชาติ.

สร้างสันติภาพค้าโลก. (23 — 29 มิถุนายน 2545). สยามธุรกิจ.

สิ่งแวดล่อมธรรมชาติและสิ่งแวดล่อมศิลปกรรม[ออนไลน์]. (2545). ได้จาก : http://www.oecpp.go.th/t_soe44_1.html.

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ. (2545). การรักษาวัฒนธรรมคือการรักษาชาติ.

วัฒนธรรมไทย. 39(2):9.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2545). รายได้ ค่าใช้จ่ายและหนี้สินของครอบครัว. สารสถิติ. 13(5) :

3-4.

ห้าปีวิกฤตคคนไทยแย่งจนเพิ่ม. (21 มิถุนายน 2545). มติชน.

อาทิศย์ วุฒิศะโร. (2543). สรุปสาระสำคัญร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและ
ขนาดย่อม. อุตสาหกรรม. 43 : 45 - 52.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ นายชานนท์ โขมโนทัย

วัน เดือน ปีเกิด 5 ตุลาคม 2521

วุฒิการศึกษา

วุฒิ	ชื่อสถาบัน	ปีที่สำเร็จการศึกษา
ประถมศึกษาปีที่ 6	โรงเรียน โชคชัยสามัคคี	2533
มัธยมศึกษาปีที่ 3	โรงเรียน โชคชัยสามัคคี	2536
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	วิทยาลัยอาชีวศึกษาอุตรธานี	2539
ประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูง สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	2542
ปริญญาตรี สาขาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ	มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล	2544

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี